

Nr 44

Konstitutionsutskottets utlåtande med förslag till ändringar i kommunallagen i anledning av två propositioner jämte följdmotioner.

Ärendet

Under vårsessionen framlades *proposition nr 63* med förslag om införande av enhetlig kommunbeteckning m. m. Vid denna fogades sju lagförslag, däribland ett förslag till lag om ändring i kommunallagen (KL).

Två par *följdmotioner* väcktes:

- 1) I: 1027 och II: 1181 (23 m + 13 fp + 1 s + 1 cp); och
- 2) I: 1028 och II: 1182 (10 cp).

Ärendet uppskötts till höstsessionen. Under denna har framlagts *proposition nr 129* med förslag till ytterligare, omfattande ändringar i kommunallagarna och anknytande författningar. Vid densamma har fogats 14 lagförslag, däribland ett förslag till lag om ändring i KL.

Ett flertal *följdmotioner* har väckts:

- 3) I: 1102 och II: 1271 (3 m + 2 fp + 1 s);
- 4) I: 1107 och II: 1284 (12 fp);
- 5) I: 1108 och II: 1281 (6 fp);
- 6) I: 1109 och II: 1280 (10 cp);
- 7) I: 1110 och II: 1282 (3 m);
- 8) II: 1279 (1 s); och
- 9) II: 1283 (3 vpk).

Utöver KL berörs ytterligare fyra kommunallagar av båda propositionerna, nämligen kommunallagen för Stockholm, landstingslagen, lagen om kommunalförbund och kommunala indelningslagar. I viss utsträckning föreslås ändringar i samma paragrafer i båda propositionerna. Det har därför varit nödvändigt att behandla dessa gemensamt och att i fråga om envar av nämnda fem lagar sammanföra de båda förslagen till ett. Emellertid berörs ett stort antal paragrafer av motionerna och särskilt av yrkanden i fråga om enhetlig kommunbeteckning. Ställningstagandena får betydelse för utformningen av övriga lagförslag och även för behandlingen av ett samtidigt inom utskottet handlagt ärende angående omfattande ändringar i vallagstiftningen (*proposition nr 148* jämte ett flertal *följdmotioner*).

Om samtliga lagförslag läggs fram samtidigt, måste alternativa förslag presenteras genomgående. Utskottet har funnit att det möter mycket stora
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 5 saml. 2 avd. Nr 44*

svårigheter att framställa ärendet på ett överskådligt sätt. För att så långt som möjligt förenkla ärendets behandling har utskottet beslutit att först, i detta utlåtande, behandla propositionerna nr 63 och nr 129 samt alla följdmotionerna *i vad de avser KL*. Alla de sakfrågor, som tagits upp i propositionerna och motionerna, kan bli föremål för riksdagens ställningstagande i detta ärende, med något smärre undantag.

I ett samtidigt härmed framlagt utlåtande nr 45 tar utskottet upp samma propositioner och motioner i vad de avser kommunallagen för Stockholm, eftersom ett särskilt yrkande i frågan om enhetlig kommunbeteckning framställts beträffande denna lag.

Sedan riksdagen fattat beslut i anledning av dessa utlåtanden, kommer utskottet att framlägga utlåtanden dels om övriga lagförslag i propositionerna nr 63 och nr 129, dels i det ovannämnda ärendet angående vallagarna. Därvid kommer utskottet att utgå från vad riksdagen beslutit i frågan om enhetlig kommunbeteckning m. m.

De nummerbeteckningar på motionerna som använts ovan kommer att beagnas genomgående. De återkommer sålunda både i utskottets yttrande och i utskottets hemställan. En förteckning över motionerna med återgivande av samtliga motionärens namn och partitillhörighet återfinns i *bilaga 1*. Här nedan intas korta sammanfattningar av huvudinnehållet.

Det bör sägas redan här, att två huvudalternativ framförs i frågan om enhetlig kommunbeteckning: (1) utskottets förslag som överensstämmer med det i proposition nr 63 och återfinns i *bilaga 3*; och (2) reservationsförslag av herr Svenungsson m. fl., som avser att byta ut »kommunfullmäktige» och »kommunstyrelse» mot »kommunens fullmäktige» och »kommunens styrelse» och som återfinns i *bilaga 4*.

Nämnda reservation anknyter till punkten 1) i utskottets hemställan. Reservationer har även avgetts till de följande punkterna 2) och 3). Vid envar av dessa anges konsekvenserna av eventuellt bifall till reservationen av herr Svenungsson m. fl.

Propositionernas huvudsakliga innehåll

Proposition nr 63

I propositionen föreslås att nuvarande beteckningar på de borgerliga primärkommunerna — landskommun, köping och stad — mönstras ut ur kommunallagarna och ersätts med den enhetliga beteckningen kommun. De skilda beteckningarna på kommunens fullmäktige och styrelse — kommunfullmäktige och stadsfullmäktige resp. kommunalnämnd, drätselkammare och stadskollegium — skall enligt förslaget bytas ut mot de enhetliga beteckningarna kommunfullmäktige resp. kommunstyrelse. Den möjlighet som f. n. finns för städer att flytta drätsel förvaltningen från styrelsen till ett sär-

skilt organ föreslås bli öppnad för alla kommuner.

Vidare föreslås att municipalsamhälle inte längre skall finnas och att städernas auktionsmonopol skall upphävas.

Reformerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1971. Auktionsmonopol som utövas skall dock enligt förslaget få bestå intill utgången av år 1972.

Proposition nr 129

I propositionen föreslås att kommunerna, utan att som f. n. vara bundna av något föreskrivet maximital, skall få bestämma hur många fullmäktige som skall utses. Nu gällande minimalital föreslås bli jämkade med hänsyn till de kommunblocksanpassade kommunerna. Antalet fullmäktige skall enligt förslaget alltid bestämmas till ett udda tal.

Vidare föreslås att kommun, församling och kyrklig samfällighet skall få bestämma att suppleanter för fullmäktige skall utses.

Med anledning av att i samband med beslutet om en partiell författningsreform mandattiderna för de representativa organen, styrelserna och de flesta nämnderna för specialreglerad förvaltning i kommun, landstingskommun och kommunalförbund förkortas från fyra till tre år föreslås vidare i propositionen vissa ytterligare ändringar i fråga om kommunala organs mandattider. Sålunda föreslås bl. a. att mandattiderna för de kyrkokommunala organen och för vissa icke kommunala organ, vilka helt eller delvis utses av kommun eller landstingskommun, skall vara tre år. Mandattiden för styrelserna och för de nämnder för specialreglerad kommunal och landstingskommunal förvaltning, vilkas mandattid f. n. liksom styrelsernas börjar året efter de representativa organens mandattid, föreslås bli samordnad med denna.

Den nya ordningen skall enligt förslaget tillämpas fr. o. m. 1970 års val. Kommun som då ännu inte blivit föremål för indelningsändring enligt gällande planer skall dock kunna tillämpa äldre bestämmelser om antalet fullmäktige. Nu löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i bl. a. styrelserna skall enligt förslaget upphöra vid utgången av år 1970.

Motionernas huvudsakliga innehåll

Motionerna 1) avser väsentligen att varje stad skall ha rätt att själv besluta, om den skall avstå från beteckningen stad och om benämningarna på stadsfullmäktige, drätselkammare och stadskollegium skall ändras.

Motionerna 2) har i sak samma syfte.

Motionerna 3) vill ha en allmän bestämmelse i KL om att vad som sägs där och i andra författningar om kommunfullmäktige och kommunstyrelse skall i tillämpliga delar gälla om stadsfullmäktige, drätselkammare och stadskollegium i städer som behåller stadsbeteckningen.

Motionerna 4) avser att mandattiden för fullmäktige och suppleanter skall

börja den 15 oktober valåret (8 § KL) och att den föreslagna ändringen av regeln om förutsättningar för valkretsindelning inte skall genomföras (9 § KL).

Motionerna 5) framför en rad synpunkter och förslag som önskas beaktade, bl. a. om obligatoriskt suppleantsystem och vissa andra detaljer i de föreslagna reglerna om suppleanter.

Motionerna 6) avser *dels* obligatoriskt suppleantsystem, *dels* strängare krav än nu för att valkretsindelning skall få ske, *dels* att valkretsindelning och antal mandat i varje valkrets skall fastställas senast i april 1970 medan propositionen föreslår juni, *dels* att de nya bestämmelserna om antal fullmäktige skall tillämpas i alla kommuner fr. o. m. 1970 års val.

Motionerna 7) vill ha obligatoriskt suppleantsystem utom i kyrkofullmäktige samt oförändrade regler om förutsättningar för valkretsindelning (i sistnämnda del i sak = 4).

Motionerna 8) avser att högst 15 mandat skall få finnas i en valkrets.

Motionerna 9) äsyftar liksom 6) strängare krav för att valkretsindelning skall få ske men föreslår andra regler än 6).

Viss utredning

I frågan om enhetlig kommunbeteckning har utskottet i anledning av motionerna verkställt viss ytterligare utredning för att närmare belysa vissa punkter. En sammanfattning härav samt en redogörelse för huvudinnehållet i motionerna och de skrivelser utskottet mottagit från vissa städer har inlagits i *bilaga 2*.

I övrigt finner sig utskottet kunna hänvisa till propositionerna och motionerna samt till vad som anförs i utskottets yttrande.

Utskottet

Proposition nr 63

Huvudförslaget är att en enhetlig beteckning på de borgerliga primärkommunerna skall införas i kommunallagarna. Även fullmäktige och styrelser i dessa kommuner föreslås i anslutning därtill få enhetliga beteckningar. Som sådana föreslås resp. kommun, kommunfullmäktige och kommunstyrelse.

Bakgrunden till propositionens förslag är den sedan lång tid pågående utjämningen av de ursprungligen avsevärda skillnaderna mellan stadskommun och landskommun. Dessa skillnader, som utgjort grunden för den administrativa uppdelningen av landet i primärkommunala enheter av skilda slag, har minskat alltmer såväl i strukturellt som i rättsligt hänseende. 1962 års principbeslut om en kommunindelningsreform, där de nya, större kommunala enheterna såvitt möjligt skall utgöras av näringsgeografiskt sam-

manhängande regioner, bestående av såväl tätort som landsbygdsområde, innebar i sak en slutgiltig brytning med den äldre synen på kommunbegreppet. Genom beslut av riksdagen tidigare i år har också fastslagits, att den nya kommunindelningen skall vara i huvudsak genomförd senast vid årsskiftet 1973/74.

Att utvecklingen har lett till att det numera framstår som olämpligt att i kommunallagarna bibehålla skilda kommunbeteckningar erkänns nära nog allmänt. Om grundtanken i propositionens förslag råder därför knappast delade meningar. Däremot bryter sig åsikterna i fråga om sättet för reformens genomförande och om dess praktiska verkningar.

Utskottet kan för sin del ansluta sig till vad departementschefen anfört i dessa hänseenden. Att begreppen landskommun, köping och stad inte bör kvarstå som administrativa beteckningar är sålunda enligt utskottets mening riktigt. Som enhetlig beteckning bör i stället i enlighet med propositionens förslag användas ordet kommun. Utskottet vill understryka att detta inte innebär, att de nämnda begreppen försvinner, i den mån de har betydelse utöver sin administrativa innebörd. Så är fallet framför allt med stadsbegreppet. Reformen innebär sålunda inte att de svenska städerna avskaffas utan endast att ett led utgår ur den hittillsvarande definitionen på begreppet stad, nämligen det som kommit att alltmera fördunkla begreppets ursprungliga innebörd av tätort av viss högre dignitet. Beteckningen stad kommer sålunda sannolikt allt framgent att begagnas för de nuvarande stadskommunernas tätbebyggelsekärna. Därutöver kommer den troligen att vinna tillämpning även med avseende på andra tätorter av större omfattning. Utskottet delar departementschefens uppfattning, att några särskilda föreskrifter om användandet av beteckningen stad inte bör vara erforderliga utan att en fri språkutveckling bör få vara avgörande härvidlag.

Om reformens räckvidd vill utskottet dessutom framhålla följande. Reformen innebär inte något förbud för kommun att begagna t. ex. tjänstebemyndningar som innehåller ordet stad som förstavelse. Den utgör inte heller hinder för kommun att utöver sin officiella beteckning ange sig som stad eller ange förefintligheten av en stad inom kommunen. I internationella sammanhang torde kommun med fördel kunna framträda under benämning som anknyter till förhållandena i det främmande landet eller eljest till allmänt gällande språkbruk.

Utskottet kan även ansluta sig till propositionens förslag om införande av nya beteckningar på kommunernas representativa organ och på kommunernas styrelser. Starka praktiska skäl talar sålunda enligt utskottets mening för klart definierade och enhetliga beteckningar i detta hänseende. Det är därvid också av värde att inga av de för de tidigare, skilda kommunformerna karakteristiska och hävdvunna beteckningarna kommer till användning. Utskottet tillstyrker de föreslagna beteckningarna kommunfullmäktige och kommunstyrelse.

Motionerna 1), 2) och 3) innehåller förslag om vissa inskränkningar i den föreslagna reformens tillämpning med avseende på de nuvarande stadskommunerna. Som en konsekvens av sin i det föregående redovisade inställning avstyrker utskottet motionerna.

Propositionens förslag i övrigt, som främst innebär att alla kommuner skall få möjlighet att flytta drätsel förvaltningen från styrelsen till särskilt organ, att municipalsamhälle inte längre skall finnas och att städernas auktionsmonopol skall upphöra, har inte föranlett någon motion. Under hänvisning till vad departementschefen anfört i dessa frågor tillstyrker utskottet propositionens förslag även i dessa delar.

Proposition nr 129

I denna har framlagts förslag till omfattande ändringar i kommunallagstiftningen. Bakgrunden till åtskilliga av förslagen är 1962 års kommunindelningsreform och ställningstaganden vid den partiella författningsreformen.

Fullföljandet av kommunindelningsreformen nödvändiggör åtgärder för att motverka en alltför stark minskning av de aktivt verksamma kommunala förtroendemännens antal. Härtill syftar förslagen om slopande av gällande spärrar uppåt i fråga om fullmäktiges antal och införande av ett suppleant-system i kommunerna. Dessa nyheter har inte i och för sig föranlett kritik i någon av motionerna. Utskottet kan för sin del ansluta sig till departementschefens förslag och allmänna överväganden i dessa delar.

I propositionen föreslås vidare ändringar i fråga om mandattiderna för ett stort antal kommunala m. fl. organ. Förslagen innebär i huvudsak ett tillgodoseende av önskemål, som uttalades av riksdagen 1967, och i övrigt konsekvenser av den partiella författningsreformen. Mot huvudlinjerna i dessa reformförslag har ingen kritik riktats i motionerna. Inte heller utskottet har någon erinran däremot.

Följdmotionerna avser förslagets detaljutformning på olika punkter. Utskottet kommer i det följande att särskilt behandla de delar av förslagen, som berörs av yrkanden eller synpunkter i motionerna eller där eljest särskilda skäl funnits föreligga för uttalanden.

De föreslagna reglerna om *fullmäktiges antal* innebär förutom att de hittillsvarande maximitalen tas bort även att de nu gällande minimitalen höjs. Detta sker för att anpassa reglerna till den nya kommunindelning som statsmakterna beslutit. Mot denna bakgrund får ses förslaget om en övergångsbestämmelse, enligt vilken kommuner, som skall sammanläggas men som består som självständiga kommuner ännu några år, väl får men inte behöver tillämpa de nya reglerna. Denna möjlighet till undantag är enligt utskottets mening befogad. Utskottet kan därför inte tillstyrka det i *motionerna 6)* framställda yrkandet om obligatorisk tillämpning i alla kommuner av de nya reglerna om fullmäktiges antal.

Med reglerna om fullmäktiges antal har i propositionen sammanknutits ett förslag till ändring i de nuvarande bestämmelserna om *förutsättningarna för valkretsindelning*. Sådan är f. n. obligatorisk i kommun med mera än 40 000 invånare. Under hänvisning till att sådan kommun enligt de nya reglerna skall utse minst 51 fullmäktige föreslås, att varje kommun, som skall utse fullmäktige till minst detta antal, skall indelas i valkretsar. Eljest avses ingen ändring i gällande regler. Dessa innebär att kommun med mellan 10 001 och 40 000 invånare får indelas i valkretsar, där så befinnes lämpligt, men kommuner med ännu färre invånare endast om särskilda skäl föreligger.

I denna del har åtskilliga motionsyrkanden framställts, nämligen i *motionerna 4), 6), 7) och 9)*. Samtliga avvisar propositionens förslag om viss samordning mellan fullmäktiges antal och reglerna om obligatorisk valkretsindelning. Motionerna 4) och 7) vill ha oförändrade regler. I motionerna 6) hemställs att valkretsindelning aldrig skall vara obligatorisk. Som förutsättning för att indelning skall få ske vill motionärerna uppställa, att invånarantalet överstiger 40 000 eller att speciella omständigheter föreligger. Motionen 9) föreslår, att valkretsindelning alltid skall ske vid högre invånarantal än 100 000 och skall få beslutas i kommun med mellan 40 001 och 100 000 invånare och även eljest i kommun, där minst 51 fullmäktige skall utses. I det senare fallet skall dock enligt motionen endast två valkretsar få förekomma, och i alla andra fall skall indelning fordra synnerliga skäl.

Utskottet kan inte godta propositionens förslag. Utvecklingen visar en strävan att undvika valkretsindelning. I de flesta fall torde en sådan indelning inte heller vara behövlig. Tillräckliga skäl kan i vart fall inte anses föreligga för att uppställa tvingande krav på valkretsindelning. I stället för att skärpa detta krav bör man helt slopa detsamma. Utskottet ansluter sig till förslagen i motionerna 6). De regler, som utskottet sålunda föreslår, återfinns i 9 § i bilaga 3. Utskottet avstyrker de övriga motionerna denna del.

Motionen 8) tar upp frågan om *antalet mandat i valkrets*. Motionären hemställer om en regel, enligt vilken det i fall, där valkretsindelning sker, skall iakttas, att varje krets kan beräknas komma att utse högst femton fullmäktige. Gällande stadgande innehåller endast en anvisning om minst tio fullmäktige i varje valkrets. Någon ändring föreslås inte i propositionen. Frågan om den proportionella valmetodens utformning vid de kommunala valen utreds f. n. av kommunalvalskommittén. Med hänsyn härtill bör motionärens förslag inte upptas till prövning. Utskottet avstyrker sålunda motionen.

I detta sammanhang bör även upptas ett yrkande i *motionerna 6)* om sådan ändring av den föreslagna tredje punkten i övergångsbestämmelserna till kommunallagen, att *den senaste tidpunkten 1970 för beslut om valkretsindelning och antalet mandat i valkrets* tidigareläggs från juni månads utgång, som propositionen föreslår, till april månads utgång. Motivet är far-

hågor för att praktiska svårigheter kan uppkomma för partier och valmyndigheter vid så sena beslut som i juni månad. Utskottet vill understryka det angelägna i att beslut i dessa frågor fattas så snart det är möjligt. Det kan dock inte uteslutas, att det i undantagsfall kan bli erforderligt att meddela beslut så sent som under juni månad 1970. Laglig möjlighet därtill bör därför finnas. Ooktat utskottet sålunda instämmer i motionernas allmänna syfte, kan utskottet med hänsyn härtill inte tillstyrka en sådan ändring i lagtexten, som motionärerna avser.

Ett flertal frågor beträffande suppleantsystemet har tagits upp i följd-motionerna. Av den största principiella betydelsen är frågan, *om suppleantsystemet skall vara fakultativt* — som föreslås i propositionen — *eller obligatoriskt*. Det senare föreslås i *motionerna 6) och 7)*. Även *motionerna 5)* åsyftar ett obligatoriskt system men med (eventuellt) undantag för kommuner som ingår i kommunblock men kommer att bestå som självständiga kommuner under mandatperioden 1971—1973.

Utskottet vill erinra om att det vid frågans tidigare behandling framkom delade meningar, om suppleanter alls borde införas. Enligt utskottets mening föreligger inte tillräckliga skäl för att, med avvikelse från propositionens förslag, gå så långt som till att införa ett obligatoriskt suppleantsystem. Som departementschefen påpekat kan intresset att få flera förtroendemän i kommunerna i vissa fall tillgodoses enbart genom att öka fullmäktiges antal. Över huvud synes skilda förhållanden i olika kommuner leda till att lämpligheten att införa ett suppleantsystem för den egna kommunens del bedöms mycket olika. Om alla de fortfarande bestående mindre kommunerna måste införa ett suppleantsystem, skulle detta också säkerligen i många fall leda till praktiska svårigheter av skilda slag. Utskottet finner sig sålunda böra avstyrka motionerna och tillstyrka propositionen i denna del.

I fråga om *val av suppleanter* förordas i propositionen ett system, som grundar sig på det som tillämpas vid landstingsval. I syfte att förenkla valförfarandet och i viss mån begränsa antalet suppleanter har emellertid vissa modifikationer gjorts. Dessa innebär bl. a. att spaltad valsedel inte får användas. Det kommer endast att bli fråga om gruppssuppleanter: envar blir suppleant för samtliga fullmäktige på den lista, som han själv valts till suppleant på. Antalet suppleanter torde komma att variera avsevärt beroende på flera faktorer, t. ex. om valkretsindelning förekommer, hur många mandat som finns i valkretsen, hur många listor som förekommer och hur många namn som sätts upp på varje lista etc.

I *motionerna 5)* uttalas, att ytterligare modifikationer i reglerna om val av suppleanter erfordras för att antalet suppleanter inte skall bli större än som är önskvärt. Som en tänkbar lösning anvisas att överlämna åt de nyvalda fullmäktige att bestämma, hur många av de vid sammanräkningen utsedda som skall utgöra egentliga suppleanter enligt kommunallagen.

Utskottet är inte berett att nu tillstyrka någon ytterligare modifikation i

ifrågavarande regler utöver dem som föreslås i propositionen. Som departementchefen uttalat får erfarenheterna från tillämpningen visa, om bestämmelserna sedermera behöver omprövas.

I *motionerna 5)* tas även upp några tekniska frågor om *kallelse av suppleant*. Motionärerna vänder sig främst mot första meningen i den föreslagna 14 a §, enligt vilken fullmäktig eller behörigen kallad suppleant som får förfall skall anmäla detta till ordföranden som inkallar närmast i tur stående suppleant. Motionärerna vill stryka de kursiverade orden. De pekar bl. a. på att kallelseförfarandet enligt 14 § föreslås bli tillämpligt även på suppleanterna och anför, att varje suppleant blir behörigen kallad om 14 § iakttas.

Enligt 14 § i förslaget skall kungörelse om fullmäktigsammanträde över-sändas med posten till varje fullmäktig och suppleant. Ordet kallelse används varken i den nuvarande eller i den föreslagna lydelsen. Med hänsyn till uppdragens karaktär innebär översändandet för en ordinarie fullmäktig en kallelse men för en suppleant endast en underrättelse. Om en fullmäktig får förfall, så att en suppleant måste infinna sig och träda in i hans ställe, är en ytterligare kallelseåtgärd av något slag erforderlig utöver underrättelsen enligt 14 §. Detta har förutsatts i 14 a § som begagnar ordet kallelse för denna åtgärd. Någon särskild form för kallelse har emellertid inte stadgats. Den kan ske skriftligen eller muntligen, via telefon etc., alltefter vad som är mest praktiskt i den aktuella situationen. För ett fall har angetts att kallelser över huvud inte erfordras, nämligen då suppleanten ändå är närvarande. För att ordföranden i andra fall skall kunna verkställa kallelse är det nödvändigt att han blir underrättad om förfall. Om de ovan kursiverade orden stryks, blir suppleant, som blivit kallad att infinna sig i fullmäktigs ställe, inte ålagd att lämna underrättelse om han i sin tur får förfall.

Bestämmelserna i 14 a § kunde i och för sig ha getts en bättre avfattning. Det hade sålunda varit en fördel, om man klart skilt mellan fall, där förfall anmäls i förväg, och fall, där frågan uppkommer först vid sammanträde. Utskottet har emellertid inte funnit tillräckliga skäl för att skriva om paragrafen. Den i motionen önskade strykningen bör av anförda skäl icke göras.

En principiell fråga, som står i visst samband med den föregående aktualiserar genom yrkanden i *motionerna 5) och 7)*. Frågan gäller *suppleants rätt att inträda*. Härom föreslås i propositionen bestämmelser som ansluter till 22 § landstingslagen. I 14 a § anges som förutsättning för inträde »så-dant hinder för kommunfullmäktig eller behörigen kallad suppleant att han icke kan inställa sig vid sammanträde med kommunfullmäktige eller icke vidare kan tjänstgöra vid sammanträde». Detta innebär — och har tillämpats så inom landstingen — att suppleant kan inträda under pågående sammanträde men endast för återstoden av sammanträdet. Han får sålunda inte gå in och ut vid samma sammanträde. Sistnämnda ordning synes emellertid åsyftad i propositionen (sid. 125). I *motionerna 5)* förordas samma ordning

som inom landstingen, dock att suppleant skall få inträda generellt vid jäv för fullmäktig. *Motionerna 7*) åsyftar att suppleant endast skall få inträda för helt sammanträde, dvs. en mera restriktiv ordning än inom landstingen.

Enligt utskottets mening bör samma ordning gälla i förevarande hänseende som nu gäller inom landstingen. Tillräckliga skäl synes inte föreligga för att begränsa rätten att inträda till att endast avse helt sammanträde. Å andra sidan kan utskottet inte tillstyrka en så löslig ordning, att suppleant får möjlighet att inträda tillfälligt för visst ärende för att sedan åter lämna platsen åt den ordinarie ledamoten. Inträde bör få ske antingen för helt sammanträde eller under sammanträde för återstoden av detta. Det enda undantag som kan ifrågasättas avser jävssituationer. Goda skäl kan anföras för att möjlighet bör föreligga att låta suppleant inträda tillfälligt i sådana fall. Frågan är emellertid inte av större betydelse. Med hänsyn härtill avstår utskottet från att nu föreslå någon särskild reglering av detta fall men förutsätter, att frågan uppmärksammas och tas upp i lämpligt sammanhang.

Utskottet föreslår sålunda ingen ändring i avfattningen av 14 a § i förhållande till propositionens förslag men utgår från att tolkningen blir densamma som i fråga om det i sak likalydande stadgandet i landstingslagen.

Frågan om suppleants befogenhet har i *motionerna 5*) aktualiserats i ett visst hänseende. Motionärerna anser att suppleant, som under tjänstgöring som fullmäktig väckt interpellation, också bör äga *yttranderätt när hans interpellation besvaras*. Motionärerna föreslår att en särskild bestämmelse därom införs i lagen.

Den nu berörda frågan har varit aktuell under remissbehandlingen. Den diskuteras sålunda i Svenska kommunförbundets yttrande. Styrelsen har uttalat, att det väl får anses följa av interpellationsinstitutets natur att den interPELLERADE bör äga delta i debatten när interPELLATIONEN besvaras. Styrelsens majoritet har emellertid inte varit beredd att förorda en särskild regel därom. Inte heller utskottet kan finna tillräckliga skäl för en sådan. Det är enligt utskottets mening av viss vikt att klart fasthålla vid att suppleant har fullmäktigs rättigheter endast när han tjänstgör. Utskottet avstyrker därför motionsförslaget.

Frågan om *mandattidens början* för fullmäktige och suppleanter tas upp i *motionerna 4*). Den i Stockholm gällande ordningen förordas, d. v. s. att mandattiden skall börja den 15 oktober valåret. Utskottet hänvisar till departementschefens uttalanden (sid. 115 f. i prop.). Med hänsyn till vad där sägs, bl. a. om de pågående övervägandena inom grundlagberedningen, finner utskottet inte skäl att tillstyrka förevarande motionsyrkande.

Genom propositionen föreslås att *de nyvalda fullmäktige skall få befogenhet att redan under valåret förrätta val* av styrelse, nämnder och andra organ, vilkas mandattid skall samordnas med de representativa organens. Departementschefen uttalar (sid. 116 i prop.) att befogenheten bör utformas så, att den omfattar alla val som fullmäktige skall förrätta för tiden fr. o. m.

årsskiftet efter det att fullmäktige valts. I den föreslagna lagtexten i 13 § fjärde stycket har valkompetensen angetts omfatta, förutom val till de befattningar inom kommunen som blir lediga vid årets slut, andra val, »avseende tid efter utgången av nämnda år, vilka enligt lag eller annan författning ankommer på fullmäktige».

I *motionerna 5)* görs gällande att lagtexten inte helt överensstämmer med departementschefens motivering och att en viss begränsning skett genom orden »enligt lag eller annan författning». Motionärerna föreslår att orden »eller eljest» tillägges efter de förut citerade orden. Härigenom skulle även t. ex. val till styrelserna i kommunala stiftelser komma att falla under de nyvaldas valkompetens.

Utskottet anser, att en bättre överensstämmelse mellan propositionens motivering och lagtext uppnås om orden »enligt lag eller annan författning» får utgå ur lagtexten. Genom en sådan ändring bör klart framgå, att de nyvalda fullmäktiges valkompetens omfattar alla val, som avser tiden efter årsskiftet. Ändringen tillgodoser också i sak motionsyrkandet.

I *motionerna 5)* anförs, att bestämmelserna i 11 § andra stycket enligt propositionens förslag bör förtydligas så, att det framgår klart, att *de nyvalda får underlåta att välja ordförande vid sitt första sammanträde*. Utskottet hänvisar till departementschefens uttalanden (sid 117 f. i prop.) och till den föreslagna lagtexten. Enligt utskottets mening synes visserligen lagförslaget inte innebära hinder för att de nyvalda fullmäktige sammanträder flera gånger under ledning av den interimistiske ordföranden. Något åliggande för dem att redan vid sitt första sammanträde välja ordförande anges sålunda inte. Lagtexten kan emellertid ges en något tydligare avfattning.

Propositionen föreslår vissa ändringar i den nuvarande regeln om *beslutförhet* i 15 §. Fullmäktige får f. n. inte handlägga ärende om inte flera än hälften av dem är närvarande. Om suppleanter utses, bör enligt propositionen i stället det strängare närvarokrav gälla, som stadgats i landstingslagen och som är motiverat av att suppleanter finns för landstingsmännen. Landsting får inte handlägga ärende om inte minst två tredjedelar av landstingsmännen är närvarande. Utskottet tillstyrker propositionens förslag med en mindre jämkning, varigenom full saklig överensstämmelse uppnås med landstingslagens bestämmelse. Därigenom tillgodoses även ett påpekande i *motionerna 5)*.

I propositionen föreslås också att en särskild regel skall införas i 15 § om närvaro vid interpellationsdebatt. Den har intagits som ett andra stycke och anger, att fullmäktige bestämmer det antal ledamöter som skall vara närvarande när interpellation besvaras. Innebörden är att den allmänna regeln om beslutförhet inte skall behöva tillämpas. Utskottet kan godta förslaget i princip. Mot den föreslagna regeln kan emellertid invändas, att den formellt skulle ge fullmäktige rätt att besluta även om ett strängare närvarokrav. Utskottet föreslår en ändrad avfattning som utesluter detta.

I *motionerna 5)* ifrågasätts slutligen om inte övergångsbestämmelserna

bör kompletteras med bestämmelser av innebörd, att de nya regler om *valbarhetsvillkor* som beslöts 1968 skall tillämpas vid 1970 års nämndval.

Ifrågavarande regler om valbarhetsvillkor skall enligt 1968 års övergångsbestämmelser före den 1 januari 1971 tillämpas endast i fråga om val av fullmäktige för tid efter 1970. De återfinns i 7 §. Denna föreslås i propositionen ändrad i annat hänseende. Paragrafen, och därmed även reglerna om valbarhetsvillkoren, omfattas därför av de nu föreslagna övergångsbestämmelserna, första punkten. Enligt denna träder de i kraft den 1 januari 1971 men skall tillämpas dessförinnan i fråga om val »som avser tid efter utgången av år 1970». Utskottet finner det stå utom tvivel, att de nya valbarhetsvillkoren skall tillämpas, inte bara i fråga om val av fullmäktige utan även vid 1970 års nämndval. Någon åtgärd är sålunda inte påkallad i anledning av vad som anförts i motionerna.

Hemställan

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av de i propositionerna nr 63 och nr 129 framlagda förslagen till ändringar i *kommunallagen* för sin del besluter i fråga om denna lag,

1) med avslag på motionerna I: 1027 och II: 1181 (nr 1), I: 1028 och II: 1182 (nr 2) samt I: 1102 och II: 1271 (nr 3) i motsvarande del, att 1 och 4 §§ skall ha den lydelse som föreslås i bilaga 3 (*enhetlig kommunbeteckning*);

2) med avslag på motionerna I: 1108 och II: 1281 (nr 5), I: 1109 och II: 1280 (nr 6) samt I: 1110 och II: 1282 (nr 7) i motsvarande del, att två nya paragrafer skall införas, 5 a och 14 a §§, med den lydelse som föreslås i bilaga 3, och att 15 § första stycket skall ha den lydelse som föreslås i bilaga 3 (*fakultativt suppleantsystem*);

3) med bifall till motionerna I: 1109 och II: 1280 (nr 6) och avslag på motionerna I: 1107 och II: 1284 (nr 4), I: 1110 och II: 1282 (nr 7) samt II: 1279 (nr 8) och II: 1283 (nr 9) i motsvarande del, att 9 § skall ha den lydelse som föreslås i bilaga 3 (*reglerna om valkretsindelning*); samt

4) med besvarande av motionerna I: 1108 och II: 1281 (nr 5) och avslag på motionerna I: 1107 och II: 1284 (nr 4) samt I: 1109 och II: 1280 (nr 6), samtliga i vad de avser kommunallagen men inte blivit behandlade under punkterna 1) — 3), antar övriga förslag i bilaga 3.

Stockholm den 3 december 1969

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sörlin (s), Svenungsson (m), Nyquist (s), Norberg (s), Richardson (fp), Axel Georg Pettersson (cp) och fröken Lundbeck (m); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), Nilsson i Östersund (s), Henningsson (s), Wennerfors (m), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Nelander (fp) och Strömberg (fp).

Vid behandlingen av proposition nr 63 har herr Werner deltagit i stället för herr Wennerfors, herr Lindblad i stället för fru Segerstedt Wiberg, herr Harald Pettersson i stället för herr Axel Georg Pettersson och herr Magnusson i Nennesholm i stället för herr Boo.

Reservationer

1) i fråga om *enhetlig kommunbeteckning*:

av herrar Svenungsson (m), Lindblad (fp), Richardson (fp), fröken Lundbeck (m) samt herrar Adamsson (s), Henningsson (s), Nelander (fp), Werner (m) och Strömberg (fp), vilka ansett

dels att utskottets yttrande om proposition nr 63 bort ha följande lydelse:

»Huvudförslaget ——— (lika med utskottet) ——— dess praktiska verkningar.

Vad gäller reformens genomförande måste beaktas att det är fråga om ingrepp i en mycket gammal ordning till vilken i många fall har knutits traditioner av skilda slag, som upplevs som värdefulla inom de berörda kommunerna. Härvid bör kanske särskilt framhållas stadskommunerna. Riktigheten av det sagda bestyrks av de från åtskilliga städer — däribland från landets tre största — till utskottet inkomna skrivelserna i ärendet. Vidare gäller att en absolut konformitet mellan olika kommuner givetvis aldrig kan åstadkommas och inte heller framstår som något eftersträvänsvärt. Som allmän princip bör också bestämt hävdas att de enskilda kommunernas handlingsfrihet aldrig skall beskäras i onödan.

Med hänsyn till det sagda bör enligt utskottets mening söka nås en lösning på den aktuella frågan som med tillgodoseende av det berättigade kravet på ett enhetligt kommunbegrepp i kommunallagstiftningen lämnar de enskilda kommunerna viss frihet att framträda under hävdvunna benämningar och att begagna nuvarande namn på de representativa och styrande organen. Propositionens förslag går längre än vad som är förenligt härmed.

Utskottet anser för sin del att den av kommunalrättskommitténs majoritet föreslagna lösningen — som också tillstyrkts av flertalet remissinstanser — väl motsvarar de angivna önskemålen. Utskottet förordar därför lagstiftning

i huvudsaklig överensstämmelse därmed. Detta innebär främst den skillnaden mot propositionens lagförslag att några nya beteckningar på kommunernas fullmäktige och styrelser inte införs utan att man därvidlag i lagstiftningen och som officiell benämning bibehåller de för de nuvarande kommuntyperna gemensamma beteckningarna »kommunens fullmäktige» och »kommunens styrelse». Kommun kan emellertid enligt utskottets mening besluta att för dessa organ — vid sidan av de berörda officiella benämningarna — fortsätta att begagna hittillsvarande benämningar. Vad gäller den särskilda kommunallagen för Stockholm föreligger enligt utskottets mening över huvud inte tillräckliga skäl att ändra de i denna lag förekommande beteckningarna på ifrågavarande organ.

Med denna av utskottet sålunda förordade lösning torde motionerna I: 1027 och II: 1181 (nr 1), I: 1028 och II: 1182 (nr 2) samt I: 1102 och II: 1271 (nr 3) vara i huvudsak tillgodosedda.

Propositionens förslag — — — (lika med utskottet) — — — tillstyrker utskottet propositionen i dessa delar.»

Proposition nr 129

— — — (lika med utskottet) — — —

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av de i propositionerna nr 63 och nr 129 framlagda förslagen till ändringar i *kommunallagen* för sin del besluter i fråga om denna lag,

1) med besvarande av motionerna I: 1027 och II: 1181 (nr 1), I: 1028 och II: 1182 (nr 2) samt I: 1102 och II: 1271 (nr 3) i motsvarande del, att 1 och 4 §§ skall ha den lydelse som föreslås i bilaga 4 (*enhetlig kommunbeteckning*);

2) med avslag på motionerna I: 1108 och II: 1281 (nr 5), I: 1109 och II: 1280 (nr 6) samt I: 1110 och II: 1282 (nr 7) i motsvarande del, att två nya paragrafer skall införas, 5 a och 14 a §§, med den lydelse som föreslås i bilaga 4, och att 15 § första stycket skall ha den lydelse som föreslås i bilaga 4 (*fakultativt suppleantsystem*);

3) med bifall till motionerna I: 1109 och II: 1280 (nr 6) samt avslag på motionerna I: 1107 och II: 1284 (nr 4), I: 1110 och II: 1282 (nr 7) samt II: 1279 (nr 8) och II: 1283 (nr 9) i motsvarande del, att 9 § skall ha den lydelse som föreslås i bilaga 4 (*reglerna om valkretsindelning*);

4) med besvarande av motionerna I: 1108 och II: 1281 (nr 5) och avslag på motionerna I: 1107 och II: 1284 (nr 4) samt I: 1109 och II: 1280 (nr 6), samtliga i vad de avser kommunallagen men inte blivit behandlade under punkterna 1) — 3), antar övriga förslag i bilaga 4.»

2) i fråga om *det fakultativa suppleantsystemet*:

av fru Segerstedt Wiberg (fp) samt herrar Svenungsson (m), Richardson (fp), Axel Georg Pettersson (cp), Larsson i Luttra (cp), Wennerfors (m), Boo (cp), Nelander (fp) och Strömberg (fp), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande om proposition nr 129 på sid. 8 som börjar med »Utskottet vill erinra» och slutar med »i denna del» bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner starka skäl tala för att suppleantsystemet bör vara obligatoriskt. En sådan ordning gäller i fråga om suppleanter för landstingsmän liksom beträffande alla kommunala styrelser och nämnder. Det är svårt att motivera en avvikelse beträffande fullmäktige. Att suppleanter finns i vissa kommuner men inte i andra kan inte vara tillfredsställande. Den allmänna synpunkten, att kommunerna bör ges största möjliga handlingsfrihet, är inte tillämplig i denna fråga. Detta framgår redan av att suppleantsystemet är obligatoriskt i alla andra fall där det förekommer. Motiveringen för att det införs är också väsentligen, att det breddar och stärker den kommunala demokratin samt ökar de kommunala församlingarnas funktionsduglighet. Med hänsyn härtill bör någon valfrihet inte föreligga, sedan man väl fattat principbeslutet och infört bestämmelser om fullmäktigesuppleanter i KL. Utskottet finner sålunda anledning att, med avvikelse från propositionen och bifall till motionerna 5), 6) och 7) i denna del, förorda att suppleanter obligatoriskt skall utses för fullmäktige. Detta påkallar en ändrad avfattning av 5 a, 14 a och 15 §§ i lagförslaget.»

dels att punkten 2) i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2) i anledning av motionerna I: 1108 och II: 1281 (nr 5), I: 1109 och II: 1280 (nr 6) samt I: 1110 och II: 1282 (nr 7) i motsvarande del, att två nya paragrafer skall införas, 5 a och 14 a §§, med den lydelse som nedan anges och att 15 § första stycket skall ha den lydelse som nedan anges.

5 a §.

För *kommunfullmäktige* skola utses suppleanter.

14 a §.

Inträffar sådant hinder för *kommunfullmäktig* eller behörigen kallad suppleant, att han icke kan inställa sig vid sammanträde med *kommunfullmäktige* eller icke vidare kan tjänstgöra vid sammanträde, åligger det honom att utan dröjsmål underrätta *kommunfullmäktiges* ordförande, som till tjänstgöring vid sammanträdet inkallar den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda. Är denne närvarande vid sammanträdet, inträder han utan särskild kallelse.

15 §.

Kommunfullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke minst två tredjedelar av fullmäktige äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt

vad i 16 § eller 63 § andra stycket sägs hindrad att deltaga i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke uppgår till vad sålunda föreskrivits, hinder för ärendets handläggande.

(Om reservationen 1 vinner bifall i fråga om punkten 1 i utskottets hemställan, bör »kommun» utgå ur de fem kursiverade orden.)

3) i fråga om *företsätningarna för valkretsindelning*:

av herrar Georg Pettersson, Erik Olsson, Sörlin, Nyquist, Norberg, Adams-son, Nilsson i Östersund och Henningsson, fru Thunvall samt herr Johans-son i Trollhättan (alla s), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande om proposition nr 129 på sid. 7 som börjar med »Utskottet kan inte» och slutar med »i denna del» bort ha följande lydelse:

»Utskottet avstyrker de nämnda motionerna och tillstyrker propositionens förslag. Detta medför att den nuvarande valmetoden får i sak oförändrade konsekvenser även sedan reglerna om fullmäktiges antal ändrats. Som de- partementschefen framhåller (prop. sid. 120) innebär gällande bestämmel- ser om när valkretsindelning skall ske, att kommuner med omkring 50 eller fler fullmäktige alltid är indelade i valkretsar. Detta måste stadgas i 9 § ge- nom ett tillägg, då bestämmelserna om antal fullmäktige ändras, om inte sistnämnda reform skall få valtekniska konsekvenser.»

dels att punkten 3) i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3) med avslag på motionerna I: 1107 och II: 1284 (nr 4),
I: 1110 och II: 1282 (nr 7), I: 1109 och II: 1280 (nr 6) samt
II: 1279 (nr 8) och II: 1283 (nr 9) i motsvarande del, att 9 §
skall ha den lydelse som nedan anges.

9 §.

För val av *kommunfullmäktige* skall kommun indelas i valkretsar, om i kommunen finnas flera än 40 000 invånare eller för kommunen skola utses minst 51 fullmäktige. Överstiger folkmängden i kommun 10 000, må val- kretsindelning, där så befinnes lämpligt, företagas också i annat fall än nu sagts. Annan kommun må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligga därtill. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio *kommunfullmäktige* med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets om möjligt utformas så, att den kan omslutas med en sammanhängande gränslinje; samt att antalet fullmäktige för hela kommunen kan beräknas bli lika fördelat på de särskilda val- kretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolk- ning för året näst före den treårsperiod, som valet gäller, en *kommunfull-*

mäktig för varje fullt tal, motsvarande det som erhålles, då kommunens för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd delas med antalet fullmäktige för hela kommunen. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel skall utses, icke uppgår till det för kommunen bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter det tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

Om indelning i valkretsar äga, efter därom av *kommunstyrelsen* uppgjort förslag, *kommunfullmäktige* göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts *kommunfullmäktige* att avgiva yttrande i ärendet.

Beslut om — — — — — nästa val.

(Om reservationen 1 vinner bifall i fråga om punkten 1 i utskottets hemställan, bör de kursiverade orden ändras: »kommunstyrelsen» bör vara »kommunens styrelse» och i övriga ord bör »kommun» utgå.)

Särskilt yttrande

av fru Segerstedt Wiberg samt herrar Richardson, Nelander och Strömberg (alla fp):

Vi har avstått från att framställa reservationsyrkande om bifall till *motionerna 4*) i vad de avser, att mandatperioden skall börja den 15 oktober valåret, endast med hänsyn till att vissa praktiska problem kan vara förenade med att genomföra en sådan reform redan 1970. Vi vill emellertid understryka det angelägna i att en ändring kommer till stånd före 1973 års val. En omläggning av riksdagens mandatperiod kan visserligen inte ske förrän senare, eftersom grundlagsändring krävs, men detta utgör inget skäl för att uppskjuta en reform i fråga om kommunerna.

Bilaga 1

Motionärer och motionsyrkanden

1)

I: 1027 och II: 1181

Motionärer i första kammaren: herr Gösta Jacobsson och herrar Ingvar Andersson, Brundin, Hernelius, fru Hultell, herrar Kaijser, Lidgard, Yngve Nilsson, Ottosson, Schött, fröken Stenberg samt herrar Wallmark och Åkerlund (alla m), herrar Alexanderson, Ernulf, Levin, Lundström, Nyman, fru Segerstedt Wiberg, herrar Skårman och Tistad (alla fp) samt herr Berglund (s). *I andra kammaren:* fröken Ljungberg samt herrar Bohman, Clarkson, Lothigijs, Magnusson i Borås, Nordstrandh, Oskarson, Ringaby, Thylén och Werner (alla m), herrar Gustafson i Göteborg, Löfgren, Nelander, fru Nettelbrandt och herr Sjöholm (alla fp) samt herr Börjesson i Falköping (cp).

Hemställan avser: »att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 63 med förslag till enhetlig kommunbeteckning måtte besluta,

att städernas bestående rättigheter i de i motionen angivna hänseendena skall respekteras, och att det sålunda skall förbehållas varje särskild stad att själv besluta rörande avstående från beteckningen stad och rörande ändring av benämningarna på de nuvarande kommunala institutionerna stadsfullmäktige, drätselkammare resp. stadskollegium; samt

att det uppdrages åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext.»

2)

I: 1028 och II: 1182

Motionärer i första kammaren: herr Ferdinand Nilsson och herrar Andreasson, Bengtson, Axel Kristiansson, Mattsson samt Ernst Olsson (alla cp). *I andra kammaren:* herr Sjönell samt herrar Grebäck, Polstam och Sundkvist (alla cp).

Hemställan avser: »att riksdagen, med ändring av proposition nr 63 med förslag om införande av enhetlig kommunbeteckning, m. m., måtte besluta

att städerna själva skall besluta rörande bibehållande av eller avstående från beteckningen stad och eventuell ändring av beteckningen på de nuvarande kommunala institutionerna stadsfullmäktige, drätselkammare respektive stadskollegium; samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig lagtext.»

3)

I: 1102 och II: 1271

Motionärer är i *första kammaren* herrar Gösta Jacobsson (m), Berglund (s), Skårman och fru Segerstedt Wiberg (båda fp) samt i *andra kammaren* herrar Magnusson i Borås och Enarsson (båda m).

Hemställan avser: »att i kommunallagen införes en allmän bestämmelse av innebörd att vad som i nämnda lag och andra lagar och författningar stadgas om kommunfullmäktige och kommunstyrelse skall i tillämpliga delar gälla om stadsfullmäktige, drätselkammare och stadskollegium för de städer där stadsbeteckningen bibehålles.»

4)

I: 1107 och II: 1284

Motionärer är i *första* kammaren herrar Dahlén, Axel Andersson och Lundström (alla fp) samt i *andra* kammaren fru Nettelbrandt, herrar Mundebo, Antby, Källstad, Ohlin, Wiklund i Stockholm, Larsson i Umeå, Tobé och Romanus (alla fp).

Hemställan avser: »att riksdagen, med avslag på propositionen i denna del, måtte besluta sådan ändring av 8 § kommunallagen att mandattiden för kommunfullmäktige och suppleanter skall räknas från och med den 15 oktober det år då valet äger rum,

att riksdagen måtte besluta avslag på den i propositionen föreslagna ändringen av 9 § kommunallagen om valkretsindelning samt

att uppdra åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext.»

5)

I: 1108 och II: 1281

Motionärer är i *första* kammaren herr Per Jacobsson (fp) samt i *andra* kammaren herrar Larsson i Umeå, Sterne, Tobé, Rimås och Romanus (alla fp).

Hemställan avser: »att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 129 måtte beakta de synpunkter och förslag som anförts i motionen samt

att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext.»

6)

I: 1109 och II: 1280

Motionärer är i *första* kammaren herrar Harald Pettersson, Svanström och Ferdinand Nilsson (alla cp) samt i *andra* kammaren herrar Larsson i Luttra, Boo, Magnusson i Nennesholm, Glimmér, Persson i Heden, Andersson i Knäred och fru Jonäng (alla cp).

Hemställan avser: »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 129 måtte besluta,

att 1. suppleanter för fullmäktige skall utses i samtliga kommuner;

2. kommun skall äga rätt att företa uppdelning i valkretsar när invånarantalet överstiger 40 000 och i övrigt endast om speciella omständigheter föreligger;

3. indelningen i valkretsar och antalet fullmäktige i varje valkrets vid 1970 års val skall fastställas före utgången av april månad 1970;

4. de föreslagna nya bestämmelserna om antalet fullmäktige skall tillämpas i samtliga kommuner fr. o. m. 1970 års val; samt

att uppdra åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext.»

7)

I: 1110 och II: 1282

Motionärer är i första kammaren herr Strandberg (m) samt i andra kammaren fröken Ljungberg och herr Oskarson (båda m).

Hemställan avser: »att riksdagen måtte antaga det vid propositionen nr 129 fogade

1. Förslaget till Lag om ändring i kommunallagen (1953: 73) med den ändringen att 5 a §, 9 § och 14 a § erhåller följande lydelse:

5 a § första stycket

För kommunfullmäktige skola utses suppleanter. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

9 §

För val av kommunfullmäktige skall kommun indelas i valkretsar, om i kommunen finnas flera än 40 000 innevånare. Överstiger folkmängden i kommun 10 000, må valkretsindelning, där så befinnes lämpligt, företagas också i annat fall än nu sagts. Annan kommun må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligga därtill. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

14 a §

Inträffar sådant hinder för kommunfullmäktige, att han icke kan inställa sig vid sammanträde med kommunfullmäktige åligger det honom att utan dröjsmål underrätta kommunfullmäktiges ordföranden, som till tjänstgöring vid sammanträdet inkallar den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda.

2. Förslaget till Lag om ändring i lagen (1962: 436) om församlingsstyrelsen, med den ändringen att 17 a § erhåller följande lydelse:

17 a §

Ha suppleanter för kyrkofullmäktige utsetts och inträffar sådant hinder för kyrkofullmäktig eller behörigen kallad suppleant, att han icke kan inställa sig vid sammanträde med kyrkofullmäktige åligger det honom att utan dröjsmål underrätta kyrkofullmäktiges ordförande, som till tjänstgöring vid sammanträdet inkallar den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda.»

8)

II: 1279

Motionär är herr Hugosson (s) i andra kammaren.

Hemställan avser: »att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 129 måtte besluta att inledningen till andra momentet i § 9 i kommunallagen och till andra momentet i § 9 i kommunallagen för Stockholms stad får följande lydelse:

'Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio och högst femton kommunalfullmäktige med tillämpning av vad i följande stycke sägs.'

9)

II: 1283

Motionärer är fru Marklund, fru Ryding och herr Hermansson (alla vpk) i *andra* kammaren.

Hemställan avser: »att riksdagen med bifall i övrigt till förslagen i proposition nr 129 år 1969 om ändring i kommunallagen (1953:753) måtte besluta om följande lydelse av 9 §:

9 §

(Propositionen:)

För val av kommunfullmäktige skall kommun indelas i valkretsar, om i kommunen finns flera än 40 000 invånare eller för kommunen sköts utses minst 51 fullmäktige. Överstiger folkmängden i kommun 10 000, må valkretsindelning, där så befinnes lämpligt, företagas också i annat fall än nu sagts. Annan — — — inom valkrets.

(Motionärernas förslag:)

För val av kommunfullmäktige skall kommun med mera än 100 000 invånare indelas i valkretsar. Är folkmängden i kommun mindre än nu sagts men överstiger den 40 000, må valkretsindelning ock företagas, där så befinnes lämpligt. Överstiger folkmängden icke 40 000 men skall i kommunen utses minst 51 fullmäktige, må jämväl sådan kommun, där så befinnes lämpligt, indelas i valkretsar, dock ej flera än två, såframt icke synnerliga skäl till annat förmedla. Annan — — — inom valkrets.»

Bilaga 2

Enhetlig kommunbeteckning: vissa särskilda frågor

Följdmotionernas huvudinnehåll

Motionerna I: 1027 och II: 1181 (nr 1 i förteckningen)

Motionärerna anför i huvudsak följande:

Förslaget i propositionen nr 63 innebär för städernas del ett tvångsvis avskaffande av beteckningen stad för samtliga städer. Städernas institutioner måste också byta namn. Förslaget går längre än vad som förordats av kommunalrättskommitténs majoritet, som synes ha utgått att åt varje stad skulle överlämnas att tills vidare själv utan yttre tvång besluta rörande sin kommunala satus.

Även om utvecklingen inneburit att de strukturella och rättsliga skillnaderna mellan städerna och landskommunerna blivit mindre framträdande har beteckningen stad alltjämt innehåll och reell betydelse. Vi vill därför ha kvar denna beteckning som officiell beteckning.

Beteckningen stad utgör för de i städerna bosatta medborgarna ett starkt föreningsband med det historiskt givna stadssamhället. En påtaglig samhälls- och medborgaranda har ofta frodats i de historiska traditionernas hägn. Tillräckliga skäl föreligger enligt vår mening inte att avskaffa eller rent av förbjuda stadsbeteckningens användande liksom ej heller att ändra på stadsfullmäktigeinstitutionen. Ett beslut i enlighet med propositionen skulle för ett mycket stort antal medborgare, särskilt i de berörda städerna, framstå som ett »onödigt för att inte säga meningslöst offer på den allmänna likriktningens altare».

Det kan även ifrågasättas om inte förslaget innebär ett åsidosättande av den kommunala självstyrelsen, sådan denna av många uppfattas.

Som ett bestående rudiment av städernas rättigheter kvarstår alltjämt rätten till beteckningen stad; till denna knytes de äldre städernas stapelstadsrätt. Auktionsmonopolet betyder som rättighet mindre. Väsentligt är emellertid att nu angivna kvarstående rättigheter »såsom innefattade i givna privilegiebrev näppeligen låter sig utan vidare upphävas».

Det kan ifrågasättas om ett riksdagens bifall till regeringspropositionen i oförändrat skick skulle stå i överensstämmelse med regeringsformen. Här åberopas § 114 regeringsformen, enligt vilket lagrum de forna riksståndens privilegier, förmåner och rättigheter fortfarande skall gälla. Den väsentliga betydelsen av borgerskapets privilegier ligger i att de garanterar privilegiekaraktären hos de enskilda städernas privilegier. För de äldre städerna i de forna danska provinserna gäller ytterligare att svenska staten i Roskildefreden förband sig att bevara borgerskapets privilegier, d. v. s. stadsrättigheterna. På rättsvetenskapligt håll göres gällande att hithörande privilegier inte kan upphävas utan privilegiehavarnas medgivande. I vilket fall som helst torde — menar man från detta håll — beslut om återkallande av de enskilda städernas privilegier kräva att riksdagens beslut i ärendet fattas under sådana former, som är erforderliga för grundlagsändring.

Mot avskaffandet av begreppet stad torde ytterligare kunna framföras den invändningen att stadsbegreppet har stark internationell förankring i språkbruk och betraktelsesätt. För städer med vidsträckt internationella kontakter skulle uppenbarligen stadsbeteckningens försvinnande medföra praktiska olägenheter och te sig som en deklassering. Att de enskilda städernas handel skulle lida avbräck synes sannolikt. Stadsrättigheten såsom sådan utgör en goodwill för staden.

Hur Stockholms ställning som landets huvudstad i fortsättningen skall upprätthållas har inte klarlagts i propositionen.

Det förefaller som om det övervägande flertalet av städerna vid remissförfarandet rörande kommunalrättskommitténs betänkande utgått ifrån att de föreslagna författningsbestämmelserna skulle inrymma en rätt för städerna att själva avgöra om sitt framtida öde. Man torde allmänt ha förutsett att de nuvarande städerna i varje fall tills vidare skulle få bestå såsom sådana.

För den händelse till följd av kommande kommunsammanslagningar det nuvarande stadsbegreppet skulle anses obönhörligen dömt att försvinna måste i vart fall något annat sättas i dess ställe, som möjliggör för stadskärnan att uppbära rätten till stadsnamnet och föra stadens traditioner vidare. Innan så skett bör stadens rättsställning kunna bibehållas okränkt.

Motionerna I: 1028 och II: 1182 (nr 2 i förteckningen)

Motionärerna anför i huvudsak följande:

Förslaget i proposition nr 63 innebär avskaffande av beteckningen stad för samtliga svenska städer utan hänsyn till historisk tradition. Städernas institutioner — stadsfullmäktige och drätselkammare respektive stadskollegium — måste även döpas om till kommunfullmäktige respektive kommunstyrelse. Propositionen har i denna del gått längre än majoriteten inom kommunalrättskommittén, som synes ha utgått från att åt varje stad tills vidare skulle överlämnas att utan yttre tvång besluta i detta hänseende.

Efter 1962 års kommunindelingsreform har olikheterna mellan städerna och landskommunerna i realiteten i mångt och mycket utjämnats. Det är möjligt att denna utveckling genom nya kommunsammanslagningar kan komma att bli ytterligare accentuerad i framtiden. Men trots detta har beteckningen stad alltjämt ett värde för många, vilket torde komma att bestå även åtskillig tid framöver.

För medborgarna i de svenska städerna utgör beteckningen stad av allt att döma ett starkt föreningsband också socialt och kulturellt med det historiskt givna stadssamhället. Medvetandet härom är särskilt starkt framträdande i våra äldre städer. En påtaglig samhälls- och medborgaranda har ofta frodats i de historiska traditionernas tecken. Vägande skäl föreligger på många håll att inte avskaffa eller förbjuda stadsbeteckningens användning liksom ej heller att ändra på beteckningar rörande stadsfullmäktigeinstitutionen, som endast för några år sedan firade hundraårsjubileum runt om i landet. Ett beslut av riksdagen i enlighet med propositionen skulle för ett mycket stort antal medborgare, framför allt i de berörda städerna, framstå som ett »onödigt för att inte säga meningslöst offer på den allmänna likriktningens altare».

Det innebär också ett onödigt inkräktande på den kommunala självstyrelsen, sådan denna av många uppfattas.

Mot avskaffandet av begreppet stad torde också tala att stadsbegreppet har stark internationell förankring i språkbruk och betraktelsesätt. För städer med vidsträckta internationella kontakter, såsom t. ex. Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala och Lund m. fl., skulle uppenbarligen stadsbeteckningens försvinnande medföra praktiska olägenheter.

I vilken form Stockholms ställning som landets huvudstad i fortsättningen skall upprätthållas har inte klarlagts i propositionen.

I samband med remissförfarandet rörande kommunalrättskommitténs betänkande torde det övervägande flertalet av städerna ha utgått från att de föreslagna författningsbestämmelserna skulle inrymma en rätt för städerna att själva besluta om beteckningen stad eller kommun. Man torde allmänt ha förutsatt att de nuvarande städerna i varje fall tills vidare skulle få bestå såsom sådana.

Till utskottet inkomna skrivelser

Ett antal städer har ingett skrivelser till utskottet i ärendet rörande enhetlig kommunbeteckning. Skrivelser har sålunda inkommit från

- 1) *Stockholms* stadskollegium, dagtecknad den 29 april 1969;
- 2) Drätselkammaren i *Malmö*, dagtecknad den 5 maj 1969;
- 3) Stadskollegiet i *Göteborg*, dagtecknad den 9 maj 1969;
- 4) Stadsfullmäktige i *Ulricehamn*, dagtecknad den 24 juni 1969;
- 5) Stadsfullmäktige i *Alingsås*, dagtecknad den 3 juli 1969; samt
- 6) Stadsfullmäktige i *Lund*, dagtecknad den 10 november 1969.

Om skrivelsernas huvudsakliga innehåll skall här antecknas följande: 1) och 3) önskar lagändringar i anslutning till kommunalrättskommitténs majoritetsförslag. 2) önskar åtgärder för att bibehålla städernas frihet att få officiellt beteckna sig och sina organ som städer resp. stadstillhörande, helst för framtiden och eljest tills vidare i avvaktan på en samtidigt begärd utredning om stadsbegreppets fortsatta användande i officiella sammanhang. 6) innebär i huvudsak samma ståndpunkt som 2). 4) uttrycker starka betänkligheter mot slopande av stadsbegreppet och önskemål om bibehållande i någon form av detta begrepp. I 5) begärs att varje stad själv skall äga besluta om bibehållande av eller avstående från beteckningen stad eller om eventuell ändring av benämningen på stadsfullmäktige och drätselkammare resp. stadskollegium.

1962 års kommunindelningsreform

Genom den genomgripande reform av den primärkommunala indelningen som genomfördes den 1 januari 1952 sammanlades kommuner som på grund av lågt invånarantal och svagt skatteunderlag inte ansågs kunna bära upp en egen kommunalförvaltning. Som en riktlinje för behovet av sammanläggningar hade statsmakterna angett en normalstorlek för kommuner som borde eftersträvas och en minimistorlek som inte utan särskilda skäl fick underskridas. Normalstorleken var 3 000 invånare och minimistorleken 2 000 invånare. Reformen ledde till en minskning av antalet primärkommuner från ca 2 500 till 1 037.

Endast några år efter det att denna reform slutförts började man på olika håll diskutera behovet av ytterligare sammanläggningar av kommuner. I flera fall genomfördes också kommunsammanläggningar som berör-

da kommuner ansökt om. Vid slutet av 1950-talet hade ett betydande antal kommuner börjat undersöka om det för deras del var lämpligt att bilda större enheter.

År 1959 tillkallades därför en utredning — *indelningssakkunniga* — för att överväga behovet av en ny indelningsreform. Utredningen redovisade sitt uppdrag i betänkandet *Principer för en ny kommunindelning* (SOU 1961:9). På grundval härav fattade statsmaktarna 1962 beslut angående översyn av rikets indelning i borgerliga primärkommuner (prop. 1961:180, KU 1962:1, rskr 64). I detta beslut angavs riktlinjer för en fortsatt utveckling på frivillighetens grund mot större kommunala enheter. Huvudprincipen var att *till lämpliga nya kommuner (kommunblock) skulle sammanföras näringsgeografiskt samhängande regioner*. Detta innebar att kommunerna i allmänhet skulle komma att utgöras av en *centralort* och från näringsgeografisk synpunkt avgränsade *landsbygdsområden omkring denna*.

Under åren 1963 och 1964 fastställde Kungl. Maj:t planer för lämplig kommunindelning i varje län. Planerna redovisas i kungörelsen den 21 maj 1964 (nr 162) om fastställda planer för länens indelning i kommuner.

Beträffande 36 kommuner innebar ställningstagandet att de borde bestå oförändrade. Av dessa är fyra städer. Till detta antal får läggas Stockholms stad som inte berördes av planeringen. I övrigt sammanfördes kommuner eller delar av kommuner till sammanlagt 245 kommunblock. Planerna angav sålunda en indelning av landet i 282 kommuner. Efter beslut om ändringar i den ursprungligen fastställda planen har antalet kommunblock minskat till 280.

Arets riksdag biföll under vårsessionen en proposition (nr 103) med förslag till *lag med särskilda bestämmelser om ändring i kommunindelningen* (KU 24, rskr 230; SFS 156). Denna åsyftar att ny primärkommunal indelning enligt de principer, som fastställdes genom riksdagens beslut 1962, skall bli i huvudsak genomförd vid *årsskiftet 1973/74*.

Frågan om enhetlig kommunform vid 1962 års kommunindelningsreform

I *indelningssakkunnigas* betänkande ang. principer för en ny kommunindelning (SOU 1961:9) tog de sakkunniga upp frågan om enhetlig kommunform. Därvid anförde de inledningsvis följande:

»Den nya indelningsreformen tar sikte på en folkmängd av i regel lägst 8 000 invånare. Indelningen skall i princip baseras på näringsgeografiskt bestämde regioner och icke på bestående administrativa eller kommunala enheter. Praktiskt taget alla städer kommer att beröras av reformen. För flertalet städer kommer dess förverkligande att betyda, att det nuvarande stadsområdet blir en mindre del av det nya kommunterritoriet, för vissa, att den nuvarande stadsbefolkningen blir en minoritet bland kommuninvånarna. Stundom kommer reformen att innebära flera städers samgående i en storkommun, i vilken även åtskilliga landskommuner ingår. Varje identitet mellan staden såsom geografiskt begrepp och administrativ enhet försvinner. Kvar står endast skillnaden mellan tätort och glesbebyggelse, en skillnad, som kommer att möta inom varje nyskapad kommun.»

I betänkandet berörde de sakkunniga även frågan om städernas särskilda skyldigheter och rättigheter. I detta sammanhang anförde de bl. a. följande:

»Till stadsrättigheter i vid mening kan också föras rätten till stadsnamnet. Huruvida denna rätt skall anses äga särskilt skydd i RF § 114 kan synas tvivelaktigt om alla andra med stadsbegreppet förenade rättigheter och skyldigheter avskaffas. I detta sammanhang må erinras om å ena sidan att de s. k. osjälvständiga köpingarna 1862 fick bestå ehuru deras samhällsuppgifter efter näringsfrihetens genomförande, om icke fullständigt, så dock i allt väsentligt upphört och å den andra att ett antal självständiga köpingar vid sammanläggning med landskommuner 1952 frånkändes sina köpingsrättigheter. Framhållas må emellertid, att köping icke kan åberopa RF § 114 till försvar för sina »rättigheter». För städernas del kan anmärkas att nämnda grundlagsskydd för stadsnamnet såsom integrerande del av stadsrättigheter ej torde innefatta mer än skyldighet för Kungl. Maj:t att inhämta riksdagens samtycke till återkallande av namnet stad, vilket synes kunna ske kollektivt för alla eller vissa slag av städer.»

De sakkunniga ansåg att uppdelningen av primärkommunerna i städer, köpingar och landskommuner och den till denna typologi bundna föreställningen att städer och köpingar företrädde högre kommunformer utgjorde fördröjande hinder för en genomgripande kommunindelningsreform. För de sakkunniga framstod införandet av en enda kommuntyp i de äldre kommunformernas ställe som den naturliga konsekvensen av det dittillsvarande historiska utvecklingsförloppet. En sådan reform borde dock föregås av ett avskaffande av de förvaltningsmässiga olikheterna mellan de olika kommuntyperna. De sakkunniga uttalade även att vissa spörsmål såsom namnet på en blivande enhetlig kommuntyp och principerna för namngivning i enskilda fall av de blivande kommunbildningarna torde kräva särskilda överväganden. De sakkunniga uttalade vidare följande:

»Såsom en första åtgärd bör riksdagen beredas tillfälle att avge ett principuttalande i fråga om införande i 1953 års kommunallag av en enhetlig typ av primärkommuner. Sedan detta uttalande inhämtats bör åt särskilda sakkunniga uppdragas att på grundval av de resultat, vartill de i det föregående redovisade utredningarna kommer, kartlägga återstående olikheter mellan kommunformerna och förbereda deras avlägsnande, att utarbeta och framlägga förslag om stads, köpings och landskommuns ersättande med en enda typ av borgerliga primärkommuner samt att verkställa en allmän genomgång av gällande lagstiftning i syfte att utrensa eller neutralisera de stadganden, som anknyter till den i kommunallagstiftningen hittills upprätthållna uppdelningen av de borgerliga primärkommunerna i olika typer. Vidare bör frågorna om avskaffande av municipalsamhällsinstitutet samt om övriga indelningars anpassning till den nya kommunindelningen omgående utredas.»

Två ledamöter (Sven-Olof Dahlman och Mats Edling) gjorde ett särskilt uttalande i frågan om en enhetlig kommuntyp. De anförde därvid bl. a. följande:

»Ett allmänt genomförande av en kommunreform enligt de riktlinjer, som de sakkunniga framlagt, kommer självfallet att aktualisera frågan om en enhetlig kommuntyp. Vid en senare tidpunkt, då man bättre än nu kan överblicka läget, kan det därför vara lämpligt, att detta problemkomplex blir föremål för särskild utredning. I motsats till majoriteten finner vi det angeläget, att en sådan utredning icke på förhand bindes av något principuttalande av riksdagen eller av någon på förhand angiven målsättning, utan att den göres helt förutsättningslös.»

Departementschefen uttalade i prop. 1961:180 angående översyn av rikets indelning i borgerliga primärkommuner att ett ställningstagande i frågan om en enhetlig kommuntyp borde föregås av utredning rörande alla de problem som sammanhänger med införandet därav. Han anslöt sig därvid till flertalet av de remissinstanser, som uttalat sig i frågan.

KU uttalade i sitt av riksdagen godkända utlåtande (1962:1) bl. a. följande:

»Med hänsyn till angelägenheten att förefintliga hinder mot sammanslagningar av städer och kringliggande landsbygd avlägsnas bör, såsom departementschefen uttalat, en utredning göras rörande alla de spörsmål som sammanhänger med införandet av en enhetlig kommuntyp. I avvaktan på resultatet av en sådan utredning torde några nya stadsrättigheter icke böra beviljas.»

Det må anmärkas att sju utskottsledamöter reserverade sig för avslag på propositionen. En ledamot i majoriteten (herr Alemyr) avgav ett särskilt yttrande i syfte att rikta riksdagens uppmärksamhet på frågan om enhetlig kommuntyp. Med anledning av vad utskottet anförde om beviljande av nya stadsrättigheter bör här även noteras, att sådana rättigheter inte beviljats efter 1951.

Städernas privilegier

Historik

Från 1200-talet ända fram till slutet av 1700-talet var privilegielagstiftningen av väsentlig betydelse för samhällslivet. Den var ett utflöde av konungens s. a. s. ekonomiska lagstiftningsmakt. Syftet var att inom ståndssamhällets ram åstadkomma en effektiv arbetsfördelning.

Privilegielagstiftningen var en särslagstiftning vid sidan av den allmänna rätten. Den avsåg såväl individuella subjekt som samhällsgrupper och förekom i olika former. Privilegiebrev, d. v. s. högtidliga försäkringar av rättsskapande innehåll, var en av dessa.

Städernas privilegier kunde redan tidigt indelas i två grupper. Den ena omfattade privilegier för enskilda städer. Den andra bestod av den för alla städer (eller ett större antal av dem) givna privilegielagstiftningen. Från början av 1630-talet började privilegieframställningar av enskilda städer att samordnas genom av borgarståndet vid riksdagarna framställda allmänna besvär. Före 1719 brukade de olika städernas enskilda privilegier stadfästas av nytillträdande regent. I 1719 års regeringsform intogs emellertid en generell bekräftelse på städernas enskilda privilegier. En sådan fanns även i 1720 års regeringsform, där den löd sålunda:

»Städerna i riket förbliva vid deras välfångna privilegier och rättigheter, som dem av forna konungar givna och förlänta äro; dock så att de av rikens ständer efter tidernas omständigheter lämpas — — —.»

En auktoritativ förklaring över detta lagrum gavs i 1723 års resolution på städernas allmänna besvär, i vars sista punkt (45) stadgades:

»Ehuruval städernas enskilda privilegier skola, som regeringsformens 51 § förmåler, bliva översedda och efter närvarande tiders beskaffenhet uti sådana mål som någon ändring nödvändigt erfordra, lämpade och förbättrade; så böra de dock icke till deras grund och varelse upphävas och omkullkastas. Därjämte är Kongl. Maj:ts vilja, att dessa föregående borgerska-

pets allmänna resolutioner icke skola, till städernas nackdel, framdeles bli-
va rubbade, ändrade eller igenom någon stridig uttydning förklara-
de — — —.»

Generella privilegier för »rikets borgerskap och städerna» meddelades i en kunglig försäkran den 23 februari 1789. Dessa — som enligt numera gängse uppfattning garanterar privilegiekaraktären hos de enskilda städernas privilegier — avses med bestämmelsen i § 114 RF. Efter ändring i samband med representationsreformen 1866 har denna paragraf följande lydelse:

»§ 114. De forna riksståndens privilegier, förmåner, rättigheter och friheter skola, där de ej ägt oskiljaktigt sammanhang med den stånden förut tillkommande representationsrätt, och således med denna upphört, fortfarande gälla. Ej må ändring eller upphävande därav ske, utan genom Konungens och riksdagens sammanstående beslut och med bifall, om frågan rörer ridderskapet och adelns eller prästerskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, i förra fallet av ridderskapet och adeln samt i det senare av allmänt kyrkomöte.»

Utredning om avveckling av städernas särställning

Frågan om en avveckling av städernas särskilda skyldigheter och rättigheter i förhållande till staten har sedan länge varit aktuell. En förberedande utredning om möjligheterna härför verkställdes år 1921 av Torsten *Nothin*. Utredningsmannen kom till den principiella slutsatsen, att nära nog samtliga städernas ifrågavarande rättigheter och förmåner, även sådana av privilegiekaraktär, borde indragas mot eller utan ekonomisk kompensation från statens sida. Med undantag för donationsjordarna eller vissa av dem kunde städerna, enligt utredningsmannens uppfattning, inte göra anspråk på att några åt dem upplåtna förmåner på grund av sin natur var orubbliga.

År 1955 tillsattes en utredning med uppgift att i hela dess vidd överväga frågan om städernas särskilda skyldigheter och rättigheter i förhållande till staten. Härvid borde eftersträvas en långtgående avveckling av städernas rättigheter med hänsyn tagen till de olika städernas särskilda intressen. Samtidigt borde prövas, huruvida inte vissa av städernas skyldigheter gentemot staten måtte upphöra och uppgifterna i fråga överföras till statliga organ. Arbetet skulle i erforderlig utsträckning samordnas med andra pågående undersökningar inom berörda eller angränsande områden. Denna 1955 års *stadsutredning* föreslog i sitt år 1962 avgivna betänkande (SOU 1962: 9) en långtgående avveckling av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter. I betänkandet behandlade utredningen bl. a. städernas särskilda rättigheter ur juridisk synpunkt. I en särskild bilaga till betänkandet (243—247) lämnades en redogörelse för den rättsvetenskapliga diskussionen om borgerskapets och städernas privilegier. Om denna fråga må hänvisas till framställningen i den nämnda bilagan.

Herlitz' och Sundbergs inställning i frågan om städernas på privilegierna grundade ställning

De rättsvetenskapliga författare som kanske starkast försvarat städernas på privilegierna grundade ställning är *Herlitz* och *Sundberg*. Vad de anfört i frågan kan i korthet sammanfattas sålunda:

Herlitz: Städernas privilegier, sådana de i allehanda olika former kommit till stånd, måste anses allttjämt äga bestånd, ehuru deras omfattning i särskilda fall ofta måste bli omtvistlig. De kan likväl ändras. Konungen är, i överensstämmelse med den aldrig upphävda grundsats, som möjliggör smärre jämkningar i privilegierna, befogad att vidtaga dylika. I fråga om ändringar berörande för städerna gemensamma rättigheter krävs, jämlikt 114 § RF, gemensamt beslut av konung och riksdag, antingen med direkt avseende på den ifrågavarande ändringen eller i form av en lagstiftning, som möjliggör ändringens vidtagande. Utöver det skydd som sålunda ligger i formerna för fattande av beslut å statens vägnar åtnjuter städerna också dels det skydd som vissa av deras rättigheter kan anses äga som varande förvärvade rättigheter, dels det visserligen ej juridiskt definierbara skydd som ligger i anspråket på största möjliga varsamhet från statens sida med avseende å sådana rättigheter, som, utan att äga denna karaktär, kan anses vara av konstitutiv natur. (Ur »Utredning angående vissa spörsmål rörande städernas domstolväsen», SOU 1923:6.)

Sundberg: Borgarståndets privilegier eller 1789 års försäkran hägnas av § 114 RF. Enligt denna bestämmelse kan privilegierna ändras eller upphävas genom konungs och riksdags gemensamma beslut. Genom 1723 års resolution på städernas besvär hade försäkrats, att deras enskilda privilegier inte fick »till deras grund och varelse upphävas och omkullkastas». Detta är ett skydd för de enskilda städernas privilegier, som inte upptogs i 1789 års försäkran. Innebörden var att det grundväsentliga i städernas privilegier inte kunde rubbas mot stadens bestridande. Bestämmelsen torde inte vara upphävd och är sålunda formellt bindande för Kungl. Maj:t och riksdagen. 1723 års resolution kan emellertid upphävas genom statsmakernas beslut. Skyddet för den enskilda stadens privilegier blir därför ej starkare än för ståndets: »en av konung och riksdag företagen lagstiftningsakt häver såväl ett stånds- som ett stadsprivilegium». Man synes emellertid »med full rätt» kunna fordra att före ett beslut om upphävande eller ändring av borgarståndets privilegier samtliga stadsrepresentationer beredes tillfälle att avge yttrande och att mot ett mera allmänt motstånd från deras sida någon rubning av deras i 1789 års privilegium bekräftade rättsställning inte företages. Ehuru det inte formellt föreligger någon skyldighet härtill, torde detta tillvägagångssätt böra iakttagas, om statsmakterna vill handla »i överensstämmelse med den materiella rätten». Statsmakterna är inte skyldiga att visa fullt ut samma hänsyn beträffande de i 1789 års försäkran inte bekräftade förmånerna. (I »Till frågan om städernas privilegier», Stockholm 1923.)

(I »Den svenska stapelstadsrätten», Stockholm 1927:) Städernas under ståndsprivilegierna ej inbegripna förmåner åtnjuter inte något grundlagskydd. Visserligen gäller enligt 1723 års resolution att städernas särskilda privilegier inte får så ändras att städerna därigenom »till sin grund och varelse omkullkastas». Men själva denna försäkran åtnjuter inte något särskilt rättsskydd. Då Kungl. Maj:t ensam eller med riksdagen har makt att ändra eller upphäva städernas privilegier, »allmänna eller enskilda», följer därav, att särskilt beslut om upphävande eller ändring inte är ovillkorligen nödvändigt, när en författning av erforderlig valör angriper dem. Den nya författningen upphäver automatiskt privilegierna i den mån de står i strid med densamma. Privilegierna har emellertid ett värde utöver möjligheten för städerna »att få utveckla sina synpunkter även inför riksdagens forum». Med avseende på enskilda medborgare existerar sålunda »prak-

tiskt» ingen rätt för statsmakterna att utan tvingande grund beröva dem deras egendom. Vid lagstiftning som medfört upphörande av enskilda tillkommande förmåner av ekonomisk innebörd har det regelmässigt förekommit att de hållits skadeslösa för förlusterna. Då kommunen i ekonomiskt hänseende är ett privat rättssubjekt också i förhållande till staten, bör vad som tillämpats vid indragning av enskildas rättigheter även gälla i fråga om städernas privilegier. Förutsättning härför är dock att städerna genom privilegierna tillförsäkrats inkomstbringande rättighet eller eljest en ekonomisk rättighet till lös eller fast egendom. Är det fråga om sådana rättigheter, som inte kan betecknas som tillgångar för stadskassan utan tillkommer städerna i egenskap av subjekt för offentlig förvaltning bör visserligen inte heller dessa rättigheter upphävas utan tvingande grund, om de alltjämt har förnuftig innebörd. Något skadestånd blir emellertid normalt inte aktuellt. Endast om städerna i förlitande på rättighetens bestånd nedlagt kapital på inrättningar, som genom privilegiets indragning blir onyttiga, eller om privilegiet utan att självt äga förmögenhetsvärde utgör förutsättning för stadskassans fortsatta uppbärande av en inkomst, bör det åligga staten att utbetala skälig ersättning.

Stadsutredningens ståndpunkt m. m.

I sitt betänkande uttalade 1955 års stadsutredning att det obestriddigen förelåg oklarhet rörande omfattningen av det rättsskydd som grundlagsenligt tillkom borgerskapets och städernas privilegier. Detta återspeglades enligt utredningen i den rättsvetenskapliga diskussionen. Härvidlag hänvisade utredningen till framställningen i den förut nämnda bilagan till betänkandet.

I ett relativt fylligt avsnitt redogjorde utredningen därefter för privilegiefrågans handläggning i praxis. Detta avslutades med följande passus:

»Till sist må endast nämnas en stadsrättighet av särskilt slag — på visst sätt den allmännaste av alla städernas privilegier: rätten att vara stad. Som antytts av indelningssakunniga (SOU 1961: 9 s. 227 jfr s. 225) kan själva stadsnamnet, även sedan det genom en allmän kommunal utjämning tömts på innehåll, tänkas alltjämt bibehålla ett visst ekonomiskt värde för dess bärare. Något fall av avkonstituering av stad har ej förekommit sedan tillkomsten av 1789 års försäkran.»*

Utredningens egen slutsats i den behandlade frågan var följande. Städernas rättigheter (privilegier) torde få anses vara av ståndsprivilegienatur. Vid borgarståndets upplösning kom detta stånds privilegier att i viss mån kvarleva som rättigheter för stadskommunerna. Försättningsvis anförde utredningen:

»Det på den gamla privilegielagstiftningen grundade rättsskyddet för städernas särskilda rättigheter läser numera få anses vara försvagat. I den mån ingrepp i privilegierna prövats nödvändiga, ha också statsmakterna på det hela taget fäst mindre avseende vid de på privilegierna grundade rättsanspråkens ursprungliga eller logiskt omtolkade innebörd och formella styrka än vid de av en avveckling förorsakade olägenheterna, bedömda med hänsyn till vid tidpunkten rådande förhållanden och då särskilt de

* I detta sammanhang må erinras om att Öregrunds stad upphörde den 1 januari 1967 genom sammanslagning med Östhammars stad enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1965.

eventuella ekonomiska konsekvenserna. Ändring eller avskaffande av städerna tidigare tillkommande rättigheter av ekonomisk innebörd har — med eller utan vederlag — vidtagits genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen i samma ordning, som tillämpats vid lagstiftningen i övrigt. Betecknande är också, att även vid skilda åsikter om stadsrättigheternas privilegienatur hävdats uppfattningar, som åtminstone i huvudsak sammanfalla, beträffande grunderna för en avveckling av städernas särskilda rättigheter. Den rättsvetenskapliga diskussionen lär med hänsyn härtill få bedömas såsom varande av väsentligen teoretiskt intresse — — —. Liksom skillnaden mellan stad och landsbygd i politiskt och näringsrättsligt hänseende efter hand undanröjts, äga statsmakterna befogenhet att, med iakttagande av reglerna för beslutanderätt i det enskilda fallet, utjämna ännu kvarstående, historiskt betingade olikheter i judiciellt och administrativt hänseende. I synnerhet vid en så allmänt utjämnande reform, som den utredningen syftar till, torde de härav berörda städerna därför icke kunna resa någon invändning emot att de i judiciellt och administrativt hänseende inordnas under samma bestämmelser, som gälla för ett stort antal andra städer och för landsbygden.»

Utredningen hävdade alltså den uppfattningen att *städernas kvarstående rättigheter av ekonomisk innebörd inte hade längre gående skydd än att de kunde bringas att upphöra efter beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen.*

På grundval av bl. a. stadsutredningens förslag framlades 1964 proposition (nr 157) angående avveckling av vissa av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten (städernas donationsjordar, tolagsersättningen samt vissa ersättningar för förvärvade tullfriheter, m. m. resp. domstols- och magistratsväsendet, uppördsväsendet samt tullhusbyggnadsskyldigheten). I propositionen uttalade departementschefen bl. a. följande:

»Som en konsekvens av den utjämning som under senare tid skett mellan städerna och landskommunerna när det gäller deras ekonomiska förmåner och förpliktelser följer, att man nu söker åstadkomma en avveckling av städernas kvarstående rättigheter och skyldigheter i förhållanden till staten — — —

Städernas särskilda rättigheter och skyldigheter är av mycket gammalt datum och innebörden av desamma är i flera avseenden oklar. Stadsutredningen har därför i sitt betänkande berört de juridiska synpunkterna på de ifrågavarande rättigheterna, närmast i vad mån dessa skulle åtnjuta något särskilt rättsskydd av privilegiekaraktär. Utredningen har dock funnit, att de kvarstående rättigheterna kan bringas att upphöra efter beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Denna ordning har också iakttagits vid ändring eller avveckling av städerna tidigare tillkommande rättigheter av denna natur. Vad stadsutredningen anfört i denna fråga har i allmänhet godtagits vid remissbehandlingen.

Både i stadsutredningens betänkande och i departementspromemorian har man utgått från att en allmän avveckling av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter skall komma till stånd — — — Jag delar denna uppfattning och förordar således, att avvecklingsfrågan nu upptages i hela dess vidd.»

Vid riksdagsbehandlingen (SU 164, rskr 342) lämnades departementschefens uttalande utan erinran. Något särskilt uttalande i fråga om innebörden av städernas privilegier gjordes inte.

Författningsutredningen

Här må inledningsvis noteras, att *1956 års riksdag* (KU nr 13, rskr 276) hemställde hos Kungl. Maj:t om utredning och förslag om upphävande av 114 § RF.

I *författningsutredningens förslag till RF* (SOU 1963: 16 och 17) intogs bland övergångsbestämmelserna de nuvarande bestämmelserna i 114 § RF.

Författningsutredningen uttalade, att delade meningar och oklarhet rådde i fråga om dels vilka urkunder och författningar som hade privilegienatur, dels i vilken utsträckning de olika ståndens privilegier fortfarande hade rättslig betydelse.

Utredningen anslöt sig till KU:s uttalande 1956 att ståndsprivilegierna utformats under helt andra samhällsförhållanden än de nu rådande och att de föreställningar om olika medborgargrupperns skyldigheter och rättigheter, som kommit till uttryck i privilegielagstiftningen, inte lät sig förena med nutida uppfattning om fördelning av samhälleliga plikter och förmåner. Från denna utgångspunkt syntes det utredningen angeläget, att återstående, ännu gällande ståndsprivilegier upphävdes. Utredningen uttalade att de privilegier, som alltjämt hade eller kunde ha någon betydelse, var prästerskapets och det forna borgarståndets. Frågan om upphävande av borgarståndets och städernas privilegier kunde enligt utredningen vara avhängig av den avveckling av städernas särskilda skyldigheter och rättigheter, som förberetts av 1955 års stadsutredning. Efter slutförande av erforderligt utredningsarbete (som då pågick i fråga om prästerskapets privilegier) borde enligt utredningen tiden vara inne att upphäva de återstående ståndsprivilegierna och därmed också nuvarande grundlagsstadganden om dessa privilegier.

Förslag

till

Lag

om ändring i kommunallagen (1953:753)

Härigenom förordnas i fråga om kommunallagen (1953:753),

dels att 14 § 3 mom., 29 § 1 mom. och 79—82 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 79 § skall utgå,

dels att i 12, 16 och 19 §§, 28 § 3 mom., 30, 32, 34 och 37—39 §§, 46 § 1 mom., 54, 63 och 66 §§ samt 76 § 1 mom. ordet »fullmäktig» i olika böjningsformer skall bytas ut mot »kommunfullmäktig» i motsvarande form,

dels att i 12, 20, 21, 24, 25, 54, 66, 69 och 72 §§ ordet »fullmäktigsammanträde» skall bytas ut mot »sammanträde med kommunfullmäktige»,

dels att i 19, 30, 32 och 34—42 §§, 46 § 1 mom., 54, 61, 63 och 70 §§ samt 76 § 2 mom. orden »kommunens styrelse» skall bytas ut mot »kommunstyrelsen»,

dels att 1, 4—11 och 13 §§, 14 § 1 och 2 mom., 15, 17, 18, 22, 23, 26 och 27 §§, 28 § 1 och 2 mom., 31, 33, 43, 45, 47—49, 58, 62, 65, 74 och 75 §§, 76 § 3 mom. samt rubrikerna närmast före 5 och 47 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att rubriken närmast före 29 § skall lyda »3 kap. Om kommunstyrelsen och kommunens övriga nämnder m. m.»,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 5 a och 14 a §§, av nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Riket är indelat i kommuner. *Kommunerna äro landskommuner, köpingar och städer.*

Råder osäkerhet ————— rätta sträckning.

Om kommunalförbund ————— särskilt stadgat.

Denna lag äger icke avseende å Stockholms stad.

Riket är indelat i kommuner.

Denna lag äger icke avseende å Stockholms kommun.

4 §.

Kommuns beslutanderätt utövas av *kommunens fullmäktige. Fullmäktige äro i landskommun och köping kommunalfullmäktige och i stad stadsfullmäktige.*

Förvaltning och verkställighet tillkomma *kommunens styrelse* och övriga nämnder. *Kommunens styrelse är i landskommun och köping kommunalnämnd och i stad drätselkammare eller stadskollegium.*

Kommuns beslutanderätt utövas av *kommunfullmäktige.*

Förvaltning och verkställighet tillkomma *kommunstyrelsen* och *kommunens* övriga nämnder.

2 kap. Om kommunens fullmäktige

2 kap. Om kommunfullmäktige

5 §.

Fullmäktiges antal bestämmes i förhållande till folkmängden sålunda, att

kommun med 2 000 invånare eller därunder utser 15—30,

kommun med över 2 000 till och med 5 000 invånare utser 20—35,

kommun med över 5 000 till och med 20 000 invånare utser 25—40,

kommun med över 20 000 till och med 40 000 invånare utser 35—50,

kommun med över 40 000 till och med 400 000 invånare utser 45—60,

kommun med över 400 000 invånare utser 60—80.

Fullmäktige besluta, med iakttagande av vad nu är sagt, huru många

Kommunfullmäktiges antal skall bestämmas till ett udda tal och till minst

31 i kommun med 20 000 invånare eller därunder,

41 i kommun med över 20 000 till och med 40 000 invånare,

51 i kommun med över 40 000 till och med 60 000 invånare,

61 i kommun med över 60 000 invånare.

Kommunfullmäktige besluta, med iakttagande av vad nu är sagt,

(Nuvarande lydelse)

fullmäktige skola utses för kommunen. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Har beslut — — — — — blivit bestämt.

Om bestämmande av fullmäktiges antal, då beslut därom påkallas av ändring i kommunal indelning, är särskilt stadgat.

(Föreslagen lydelse)

huru många fullmäktige skola utses för kommunen. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

5 a §.

För kommunfullmäktige skola utses suppleanter, om fullmäktige besluta det. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

6 §.

Rösträtt vid val av *fullmäktige* tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven svensk medborgare, som senast under nästföregående kalenderår uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Rösträtt vid val av *kommunfullmäktige och suppleanter* tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven svensk medborgare, som senast under nästföregående kalenderår uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Om upprättande — — — — — kommunala vallagen.

7 §.

Fullmäktige väljas bland de röstberättigade, som äro *boende* inom kommunen. Den som är omyndig kan ej väljas till *fullmäktig*.

Kommunfullmäktige och suppleanter väljas bland de röstberättigade, som äro *bosatta* inom kommunen. Den som är omyndig kan ej väljas till *kommunfullmäktig eller suppleant*.

Landshövding, länsöverdirektör och avdelningschef vid länsstyrelse samt i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos *kommunens styrelse* eller eljest på grund av sina tjänste-

Landshövding, länsöverdirektör och avdelningschef vid länsstyrelse samt i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos *kommunstyrelsen* eller eljest på grund av sina tjänste-

(Nuvarande lydelse)

åligganden intager den ledande ställningen inom kommunens samfällda förvaltning, må icke utses till *fullmäktige*.

Kommer *fullmäktig* efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara *fullmäktig*. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av *fullmäktige*.

(Föreslagen lydelse)

åligganden intager den ledande ställningen inom kommunens samfällda förvaltning, må icke utses till *kommunfullmäktige eller suppleanter*.

Kommer *kommunfullmäktig eller suppleant* efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara *kommunfullmäktig eller suppleant*. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av *kommunfullmäktige*.

8 §.

Fullmäktige väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

Om val av *fullmäktige* i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

Kommunfullmäktige och suppleanter väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

Om val av *kommunfullmäktige och suppleanter* i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

9 §.¹

För val av *fullmäktige* skall kommun med mera än 40 000 invånare indelas i valkretsar. Är *folkmängden i kommun mindre än nu sagts men överstiger den 10 000*, må *valkretsindelning och företagas, där så befinner lämpligt*. Annan kommun må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligga därtill. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

För val av *kommunfullmäktige* må kommun med mera än 40 000 invånare indelas i valkretsar. Annan kommun må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligga därtill. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

¹ I proposition nr 129 föreslås samma lydelse som i reservationen 3 av herr Georg Pettersson m. fl. Ändringar i förhållande till prop. föreligger i första och fjärde styckena.

(Nuvarande lydelse)

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio *fullmäktige* med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets om möjligt utformas så, att den kan omslutas med en sammanhängande gränslinje; samt att antalet fullmäktige för hela kommunen kan beräknas bli lika fördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolkning för året näst före den treårsperiod, som valet gäller, en *fullmäktig* för varje fullt tal, motsvarande det som erhålles, då kommunens för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd delas med antalet fullmäktige för hela kommunen. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel skall utses, icke uppgår till det för kommunen bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

Om indelning i valkretsar äga, efter därom av *kommunens styrelse* uppgjort förslag, *fullmäktige* göra framställning hos *länsstyrelsen*. Utan föregående framställning må läns-

(Föreslagen lydelse)

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio *kommunfullmäktige* med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets om möjligt utformas så, att den kan omslutas med en sammanhängande gränslinje; samt att antalet fullmäktige för hela kommunen kan beräknas bli lika fördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolkning för året näst före den treårsperiod, som valet gäller, en *kommunfullmäktig* för varje fullt tal, motsvarande det som erhålles, då kommunens för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd delas med antalet fullmäktige för hela kommunen. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel skall utses, icke uppgår till det för kommunen bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter det tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

Om indelning i valkretsar äga, efter därom av *kommunstyrelsen* uppgjort förslag, *kommunfullmäktige* göra framställning hos *länsstyrelsen*, som beslutar i sådan fråga.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

styrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts fullmäktige att avgiva yttrande i ärendet.

Beslut om — — — — — nästa val

10 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när *fullmäktig* avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när *kommunfullmäktig* avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång samt när *samtliga suppleanter för fullmäktig inkallats till ordinarie kommunfullmäktige eller eljest avgått som suppleanter*, stadgas i kommunala vallagen.

11 §.¹

Fullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då fullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

För året näst efter det, då val av fullmäktige ägt rum, skall ordförandevalet hållas i januari månad och ordförandeskapet intill dess utövas av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Kommunfullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då fullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

Vid sammanträde som under år, då allmänna val av fullmäktige ägt rum, hålles med de nyvalda fullmäktige utövas ordförandeskapet av den som enligt 13 § väljs till ordförande för nästkommande år. Intill dess valet förrättats utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett. I fråga om ordförandeskapet vid första sammanträdet med fullmäktige som valts i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

¹ Utskottet har i förhållande till proposition nr 129 företagit ändringen, att i andra stycket orden »enligt 13 § väljs» satts in i stället för »valts».

(Nuvarande lydelse)

Äro både ordförande och vice ordförande hindrade att inställa sig vid *fullmäktiges* sammanträde, äga fullmäktige utse annan ledamot att för tillfället föra ordet. Intill dess så skett, utövas ordförandeskapet av den till tjänstgöringstiden äldste bland fullmäktige eller, där två eller flera fullmäktige ha lika lång tjänstgöringstid, av den bland dessa, som är till levnadsåldern äldst.

(Föreslagen lydelse)

Äro både ordförande och vice ordförande hindrade att inställa sig vid *kommunfullmäktiges* sammanträde, äga fullmäktige utse annan ledamot att för tillfället föra ordet. Intill dess så skett, utövas ordförandeskapet av den till tjänstgöringstiden äldste bland fullmäktige eller, där två eller flera fullmäktige ha lika lång tjänstgöringstid, av den bland dessa, som är till levnadsåldern äldst.

13 §.¹

Sammanträden skola av *fullmäktige* hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige. Sammanträde skall ock hållas, när länsstyrelsen därom förordnar eller *kommunens styrelse* eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.

Vid sammanträde före — — — — — och förvaltning.

Vid sammanträde i oktober — — — — — och inkomststat.

Vid sammanträde i december månad förrättas val till de befattningar inom kommunen, vilka vid årets slut bliva lediga.

Sammanträden skola av *kommunfullmäktige* hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige. Sammanträde skall ock hållas, när länsstyrelsen därom förordnar eller *kommunstyrelsen* eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.

Vid sammanträde före *utgången* av december månad förrättas val till de befattningar inom kommunen, vilka vid årets slut bliva lediga. *År då allmänna val av fullmäktige ägt rum förrättas valen av de nyvalda fullmäktige. Dessa förrätta även andra val, avseende tid efter utgången av nämnda år, vilka ankomma på fullmäktige.*

Skulle beträffande — — — — — oktober månad.

14 §.

1 m o m. Kungörelse om *fullmäktigsammanträde*, innehållande uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden, som därvid skola

1 m o m. Kungörelse om *sammanträde med kommunfullmäktige*, innehållande uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden,

¹ Fjärde stycket tredje meningen har i proposition nr 129 följande föreslagna lydelse: »Dessa förrätta även andra val, avseende tid efter utgången av nämnda år, vilka enligt lag eller annan författning ankomma på fullmäktige.»

(Nuvarande lydelse)

behandlas, utfärdas av ordföranden eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en av kommunen på lämplig plats anordnad anslagstavla (kommunens anslagstavla) och, därest *fullmäktige* så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock senast fyra dagar före sammanträdet *delgivvas envar fullmäktig*.

Därjämte skall tillkännagivande om tid och ställe för sammanträde samt, därest *fullmäktige* så bestämt, om de ärenden, som skola behandlas, införas i en eller flera ortstidningar senast en vecka före sammanträdet. Vid sammanträde före utgången av december månad avgöres för nästföljande kalenderår, i vilken eller vilka tidningar tillkännagivande skall införas. Därvid böra väljas sådana tidningar, som genom spridning inom olika grupper av kommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av beslut i ämnet förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än sådan, som omfattas av beslutet, varit under omröstning och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

Den omständigheten — — — — — sammanträdets hållande.

2 m o m. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande

(Föreslagen lydelse)

som därvid skola behandlas, utfärdas av ordföranden eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en av kommunen på lämplig plats anordnad anslagstavla (kommunens anslagstavla) och, därest *kommunfullmäktige* så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock *översändas med posten till envar fullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas komma honom till handa* senast fyra dagar före sammanträdet.

Därjämte skall tillkännagivande om tid och ställe för sammanträde samt, därest *kommunfullmäktige* så bestämt, om de ärenden, som skola behandlas, införas i en eller flera ortstidningar senast en vecka före sammanträdet. Vid sammanträde före utgången av december månad avgöres för nästföljande kalenderår, i vilken eller vilka tidningar tillkännagivande skall införas. Därvid böra väljas sådana tidningar, som genom spridning inom olika grupper av kommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av beslut i ämnet förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än sådan, som omfattas av beslutet, varit under omröstning och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

2 m o m. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande

(Nuvarande lydelse)

icke medhinnas i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest *senast söckendagen före sammanträdet* kungörelse, innehållande uppgift som i sagda moment avses, anslagits å kommunens anslagstavla *och delgivits envar fullmäktig*.

3 m o m. *Kungörelse må, i stället för att delgivas fullmäktig inom tid, som sägs i 1 eller 2 mom., översändas till honom med posten så tidigt, att den kan antagas komma honom tillhanda inom samma tid.*

(Föreslagen lydelse)

icke medhinnas i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest kungörelse, innehållande uppgift som i sagda moment avses, anslagits å kommunens anslagstavla *senast söckendagen före sammanträdet och sänts med posten till envar kommunfullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas ha kommit honom till handa inom samma tid.*

14 a §.

Ha suppleanter för kommunfullmäktige utsetts och inträffar sådant hinder för kommunfullmäktig eller behörigen kallad suppleant, att han icke kan inställa sig vid sammanträde med kommunfullmäktige eller icke vidare kan tjänstgöra vid sammanträde, åligger det honom att utan dröjsmål underrätta kommunfullmäktiges ordförande, som till tjänstgöring vid sammanträdet inkallar den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda. Är denne närvarande vid sammanträdet, inträder han utan särskild kallelse.

15 §.¹

Fullmäktige må ej handlägga Kommunfullmäktige må ej hand-

¹ I första stycket har utskottet vidtagit de ändringarna i förhållande till proposition nr 129, att »minst två tredjedelar» satts in i stället för »flera än två tredjedelar» och »icke uppgår till vad sålunda föreskrivits» satts in i stället för »icke överstiger nu föreskriven del av fullmäktiges hela antal». Andra stycket lyder i prop. så: »Kommunfullmäktige bestämma det antal fullmäktige som skall vara närvarande, när interpellation besvaras.»

(Nuvarande lydelse)

ärende, såvida icke flera än hälften av dem äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 16 § eller 63 § andra stycket sägs hindrad att deltaga i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke överstiger hälften av fullmäktiges hela antal, hinder för ärendets handläggande.

(Föreslagen lydelse)

lägga ärende, såvida icke flera än hälften eller, om suppleanter för fullmäktige utsetts, minst två tredjedelar av fullmäktige äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 16 § eller 63 § andra stycket sägs hindrad att deltaga i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke uppgår till vad sålunda föreskrivits, hinder för ärendets handläggande.

Kommunfullmäktige äga bestämma, att interpellation må besvaras utan hinder av att antalet närvarande är lägre än vad som följer av bestämmelserna i första stycket.

17 §.

Varje fullmäktig äger en röst.

Vid fullmäktigsammanträde äger ordföranden eller vice ordföranden i kommunens styrelse, ändå att han icke är fullmäktig, ävensom sådan i kommunens tjänst anställd befattningshavare, som sägs i 7 § andra stycket, att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande eller vice ordförande i annan kommunal nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av nämnden eller beredningen, ävensom vid besvarande av interpellation, som framställts till nämndens eller beredningens ordförande. Dylik rätt äger ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

Efter därom av fullmäktige för

Varje kommunfullmäktig äger en röst.

Vid sammanträde med kommunfullmäktige äger ordföranden eller vice ordföranden i kommunstyrelsen, ändå att han icke är fullmäktig, ävensom sådan i kommunens tjänst anställd befattningshavare, som sägs i 7 § andra stycket, att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande eller vice ordförande i annan kommunal nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av nämnden eller beredningen, ävensom vid besvarande av interpellation, som framställts till nämndens eller beredningens ordförande. Dylik rätt äger ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

Efter därom av kommunfullmäk-

(Nuvarande lydelse)

varje fall fattat beslut må annan i kommunens tjänst anställd befattningshavare än som avses i andra stycket vara tillstades vid sammanträde för att tillhandagå fullmäktige med erforderliga upplysningar.

(Föreslagen lydelse)

tige för varje fall fattat beslut må annan i kommunens tjänst anställd befattningshavare än som avses i andra stycket vara tillstades vid sammanträde för att tillhandagå fullmäktige med erforderliga upplysningar.

18 §.

Fullmäktige skola meddela beslut i ärenden, som hänskjutits till dem av högre myndighet, ävensom i fråga, som väckts genom framställning av *kommunens styrelse* eller annan kommunal nämnd eller genom motion av fullmäktig.

Kommunfullmäktige skola meddela beslut i ärenden, som hänskjutits till dem av högre myndighet, ävensom i fråga, som väckts genom framställning av *kommunstyrelsen* eller annan kommunal nämnd eller genom motion av fullmäktig.

22 §.

Sedan överläggningen — — — — — eller nej.

Ordföranden tillkännagiver — — — — — med klubbslag.

Begäres omröstning, — — — — — vid val.

Val av *kommunalnämnd*, *drättselkammare*, *stadskollegium* och sådan kommunal nämnd, som sägs i 44 § andra stycket, samt av revisorer och revisorssuppleanter, som avses i 63 §, så ock av två eller flera personer för särskild beredning av ärenden, som skola företagas till avgörande av *fullmäktige*, skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

Val av *kommunstyrelse* och sådan kommunal nämnd, som sägs i 44 § andra stycket, samt av revisorer och revisorssuppleanter, som avses i 63 §, så ock av två eller flera personer för särskild beredning av ärenden, som skola företagas till avgörande av *kommunfullmäktige*, skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

23 §.

Vill *fullmäktig* till ordföranden i *kommunens styrelse* eller annan kommunal nämnd eller beredning

Vill *kommunfullmäktig* till ordföranden i *kommunstyrelsen* eller annan kommunal nämnd eller be-

(Nuvarande lydelse)

framställa interpellation i ämne, som tillhör fullmäktiges handläggning, skall interpellationen, skriftligen avfattad, avlämnas till fullmäktiges ordförande före det sammanträde, vid vilket den är avsedd att framställas. Fullmäktige besluta utan föregående överläggning, huruvida interpellationens framställande skall medgivas. Lämnas sådant medgivande, bör interpellationen besvaras senast vid nästa sammanträde.

(Föreslagen lydelse)

redning framställa interpellation i ämne, som tillhör fullmäktiges handläggning, skall interpellationen, skriftligen avfattad, avlämnas till fullmäktiges ordförande före det sammanträde, vid vilket den är avsedd att framställas. Fullmäktige besluta utan föregående överläggning, huruvida interpellationens framställande skall medgivas. Lämnas sådant medgivande, bör interpellationen besvaras senast vid nästa sammanträde.

26 §.

Så snart *fullmäktiges* protokoll blivit justerat, skall avskrift av protokollet överlämnas till *kommunens styrelse* och utdrag därav tillställas de övriga nämnder, åt vilka verkställighet av fullmäktiges beslut uppdragits.

Fullmäktiges protokoll och övriga till deras arkiv hörande handlingar skola på ordförandens ansvar vårdas och förtecknas; dock må handlingar, som ej erfordras för det löpande arbetet, för nyssnämnda ändamål överlämnas till *kommunens styrelse*.

Den som — — — — — riktighet bestyrkt.

Så snart *kommunfullmäktiges* protokoll blivit justerat, skall avskrift av protokollet överlämnas till *kommunstyrelsen* och utdrag därav tillställas de övriga nämnder, åt vilka verkställighet av fullmäktiges beslut uppdragits.

Fullmäktiges protokoll och övriga till deras arkiv hörande handlingar skola på ordförandens ansvar vårdas och förtecknas; dock må handlingar, som ej erfordras för det löpande arbetet, för nyssnämnda ändamål överlämnas till *kommunstyrelsen*.

27 §.

Fullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar.

Kommunfullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar. *Suppleant för kommunfullmäktig äger utan hinder av sådant beslut rätt att närvara vid överläggningen.*

Ordföranden vakar — — — — — upplösa sammanträdet.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

28 §.

1 m o m. *Fullmäktige* må besluta, att till *fullmäktig* skall enligt de grunder *fullmäktige* bestämma utgå traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter.

2 m o m. Efter *fullmäktiges* bestämmande må till *fullmäktig* utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Fullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

Fullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja *fullmäktig*, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Utöver vad som följer av första—tredje styckena må *fullmäktig* som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för kommunen, tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

1 m o m. *Kommunfullmäktige* må besluta, att till *kommunfullmäktig och suppleant* skall enligt de grunder *kommunfullmäktige* bestämma utgå traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter.

2 m o m. Efter *kommunfullmäktiges* bestämmande må till *kommunfullmäktig och suppleant* utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Kommunfullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

Kommunfullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja *kommunfullmäktig*, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Utöver vad som följer av första—tredje styckena må *kommunfullmäktig* som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för kommunen, tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

31 §.

Ledamöter och suppleanter i *kommunens styrelse* väljas av *fullmäktige* till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem.

Sker ej — — — — — till tjänstgöring.

Ledamöter och suppleanter i *kommunstyrelsen* väljas av *kommunfullmäktige* till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem.

33 §.

Ledamöter och suppleanter i *kommunens styrelse* väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, *då valet skett. Valet skall förättas i december månad året näst efter det, då allmänna val av fullmäktige ägt rum.*

Avgår ledamot — — — — — av tjänstgöringstiden.

Ledamöter och suppleanter i *kommunstyrelsen* väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, *då allmänna val av kommunfullmäktige ägt rum.*

43 §.

Fullmäktige må antaga reglemente för *kommunens styrelse*. I reglementet må bestämmas:

a) att med — — — — — nämnder; samt

b) att styrelsen äger uppdraga åt särskild avdelning, bestående av ledamöter eller suppleanter i styrelsen, eller åt ledamot eller suppleant eller åt tjänsteman hos kommunen att å styrelsens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i reglementet angivas, dock att framställning eller yttrande till *fullmäktige* icke må beslutas annorledes än av styrelsen samfällt.

Innan beslut — — — — — nästa sammanträde.

I övrigt må, i den mån icke särskilda bestämmelser meddelas i denna lag, genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken *kommunens styrelse* har att utöva sina be-

Kommunfullmäktige må antaga reglemente för *kommunstyrelsen*. I reglementet må bestämmas:

b) att styrelsen äger uppdraga åt särskild avdelning, bestående av ledamöter eller suppleanter i styrelsen, eller åt ledamot eller suppleant eller åt tjänsteman hos kommunen att å styrelsens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i reglementet angivas, dock att framställning eller yttrande till *kommunfullmäktige* icke må beslutas annorledes än av styrelsen samfällt.

I övrigt må, i den mån icke särskilda bestämmelser meddelas i denna lag, genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken *kommunstyrelsen* har att utöva sina be-

(Nuvarande lydelse)

fogenheter och fullgöra sina åligganden.

Beslut om antagande av reglemente skall underställas länsstyrelsens prövning.

(Föreslagen lydelse)

fogenheter och fullgöra sina åligganden.

45 §.

Beträffande sådan nämnd, som avses i 44 § andra stycket, skall vad i 31 § andra stycket, 32 §, 33 § andra stycket och 35—42 §§ är föreskrivet med avseende å *kommunens styrelse* äga motsvarande tillämpning.

Nämnd, varom i denna paragraf stadgas, må:

a) om *fullmäktige* så besluta, uppdraga åt särskild avdelning, bestående av ledamöter eller suppleanter i nämnden, eller åt ledamot eller suppleant eller åt tjänsteman hos kommunen att å nämndens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i fullmäktiges beslut angivas, dock att framställning eller yttrande till fullmäktige icke må beslutas annorledes än av nämnden samfällt; samt

b) för vård och förtecknande överlämna nämndens protokoll och övriga till dess arkiv hörande handlingar till *kommunens styrelse*, i den mån handlingarna icke erfordras för det löpande arbetet.

Beslut, vilket — — — — — nästa sammanträde.

Bestämmelser för stadskollegium och drätselkammare i stad med stadskollegium

Beträffande sådan nämnd, som avses i 44 § andra stycket, skall vad i 31 § andra stycket, 32 §, 33 § andra stycket och 35—42 §§ är föreskrivet med avseende å *kommunstyrelsen* äga motsvarande tillämpning.

Nämnd, varom i denna paragraf stadgas, må:

a) om *kommunfullmäktige* så besluta, uppdraga åt särskild avdelning, bestående av ledamöter eller suppleanter i nämnden, eller åt ledamot eller suppleant eller åt tjänsteman hos kommunen att å nämndens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i fullmäktiges beslut angivas, dock att framställning eller yttrande till fullmäktige icke må beslutas annorledes än av nämnden samfällt; samt

b) för vård och förtecknande överlämna nämndens protokoll och övriga till dess arkiv hörande handlingar till *kommunstyrelsen*, i den mån handlingarna icke erfordras för det löpande arbetet.

Särskilda bestämmelser om drätsel-nämnd

47 §.

Stadskollegiet skall i egenskap av kommunens styrelse leda förvalt-

Utan hinder av 30 § andra stycket b) må kommunfullmäktige besluta

(Nuvarande lydelse)

ningen av stadens angelägenheter och hava inseende över övriga nämnders verksamhet. Kollegiet skall med uppmärksamhet följa de frågor, som kunna inverka på stadens utveckling och ekonomiska ställning, samt hos stadsfullmäktige och övriga nämnder ävensom hos andra myndigheter göra de framställningar, som finnas påkallade.

Stadskollegiet har vidare:

a) att, såsom i 19 § sägs, bereda ärenden, som skola förekomma till behandling hos stadsfullmäktige;

b) att ombesörja verkställighet av stadsfullmäktiges beslut, i den mån ej verkställigheten uppdragits åt annan;

c) att självt eller genom ombud föra stadens talan i alla mål och ärenden, där detta icke på grund av lag eller stadsfullmäktiges beslut ankommer på annan;

d) att vårda och förteckna de kommunala arkiven, i den mån sådant ej enligt denna lag ankommer på annan; samt

e) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av stadsfullmäktige överlämnas till kollegiet.

Stadskollegiet har ock att taga befattning med de ärenden, vilkas handläggning enligt särskilda författningar ankommer på kommunens styrelse.

Stadskollegiet äger att från stadens övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av kollegiets uppgifter.

Bestämmelserna i 31—40, 42 och

(Föreslagen lydelse)

att en särskild drätselnämnd skall handhava kommunens drätsel.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

46 §§ skola äga motsvarande tillämpning med avseende å stadskollegiet.

48 §.

Det tillkommer drätselkammaren i stad med stadskollegium:

a) att föra stadens räkenskaper på sätt i 62 § sägs och taga den befattning med stadens drätsel i övrigt, som kan vara föreskriven i det i 49 § angivna reglementet; samt

b) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av stadsfullmäktige eller stadskollegiet överlämnas till drätselkammaren.

Bestämmelserna i 31—40, 42 och 46 §§ skola äga motsvarande tillämpning med avseende å drätselkammaren.

Drätselnämnd skall

a) föra kommunens räkenskaper på sätt i 62 § sägs och taga den befattning med kommunens drätsel i övrigt, som kan vara föreskriven i det i 49 § angivna reglementet; samt

b) i övrigt fullgöra de uppdrag, som av kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen överlämnas till drätselnämnden.

Bestämmelserna i 31—40, 42 och 46 §§ skola äga motsvarande tillämpning med avseende å drätselnämnden.

49 §.

Stadsfullmäktige skola antaga ett för stadskollegiet och drätselkammaren gemensamt reglemente.

I reglementet — — — — — motsvarande tillämpning.

I övrigt må, i den mån icke särskilda bestämmelser meddelas i denna lag, genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken stadskollegiet och drätselkammaren hava att utöva sina befogenheter och fullgöra sina åligganden.

Beslut om antagande av reglemente skall underställas Konungens prövning.

I kommun med drätselnämnd skola kommunfullmäktige antaga ett för kommunstyrelsen och drätselnämnden gemensamt reglemente.

I övrigt må, i den mån icke särskilda bestämmelser meddelas i denna lag, genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken kommunstyrelsen och drätselnämnden hava att utöva sina befogenheter och fullgöra sina åligganden.

58 §.

Kommun äger upptaga lån intill ett sammanlagt belopp motsvarande för varje å kommunen belöpande

Kommun äger upptaga lån intill ett sammanlagt belopp motsvarande för varje å kommunen belöpande

(Nuvarande lydelse)

skattekrona enligt den under nästföregående år fastställda taxeringen en utdebitering av sju kronor, såvitt angår *i landsting ej deltagande stad*, och en utdebitering av fem kronor, såvitt angår annan kommun. Lån, som här avses, skall vara ställt att återbetalas inom fem år och, därest lånetiden är mer än ett år, att årligen avbetalas; dock må kommun vid förvärv av in-tecknad egendom övertaga betalningsansvar även för sådan i egendomen in-tecknad gäld, som är ställd att betalas inom längre tid eller i annan ordning.

Kommun äger — — — — — äldre lånet.

Med lån — — — — — även borgen.

(Föreslagen lydelse)

skattekrona enligt den under nästföregående år fastställda taxeringen en utdebitering av sju kronor, såvitt angår *kommun som ej tillhör landstingskommun*, och en utdebitering av fem kronor, såvitt angår annan kommun. Lån, som här avses, skall vara ställt att återbetalas inom fem år och, därest lånetiden är mer än ett år, att årligen avbetalas; dock må kommun vid förvärv av in-tecknad egendom övertaga betalningsansvar även för sådan i egendomen in-tecknad gäld, som är ställd att betalas inom längre tid eller i annan ordning.

62 §.

Det åligger *kommunens styrelse* att föra fortlöpande räkenskaper över de medel den har om händer.

Annan kommunal nämnd, som omhänderhar medel, skall föra räkenskaper i enlighet med av *kommunens styrelse* givna anvisningar och årligen före den 1 mars, där ej styrelsen bestämmer annan tid, till styrelsen avlämna redovisning för sin förvaltning under nästföregående kalenderår.

Sedan sådan redovisning skett, skall *kommunens styrelse* inom tid, som *fullmäktige* bestämma, dock senast före den 1 april, sammanfatta och avsluta kommunens räkenskaper för nämnda kalenderår.

I *stad*, där *stadskollegium* finnes, skall vad i denna paragraf stadgas om *kommunens styrelse* äga tillämpning å *drätselkammaren*.

Det åligger *kommunstyrelsen* att föra fortlöpande räkenskaper över de medel den har om händer.

Annan kommunal nämnd, som omhänderhar medel, skall föra räkenskaper i enlighet med av *kommunstyrelsen* givna anvisningar och årligen före den 1 mars, där ej styrelsen bestämmer annan tid, till styrelsen avlämna redovisning för sin förvaltning under nästföregående kalenderår.

Sedan sådan redovisning skett, skall *kommunstyrelsen* inom tid, som *kommunfullmäktige* bestämma, dock senast före den 1 april, sammanfatta och avsluta kommunens räkenskaper för nämnda kalenderår.

I *kommun*, där *drätsel-nämnd* finnes, skall vad i denna paragraf stadgas om *kommunstyrelsen* äga tillämpning å *drätsel-nämnden*.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

65 §.

Revisionsberättelse skall inom tid, som bestämmes av *fullmäktiges* ordförande, avlämnas till honom. Berättelsen skall jämte de förklaringar över framställda anmärkningar, som ordföranden inforrdar, framläggas till granskning och avgörande hos *fullmäktige* vid sammanträde före utgången av juni månad; dock må, där fullmäktige så bestämt, ärendet företagas vid sammanträde senare under året.

Revisionsberättelse skall inom tid, som bestämmes av *kommunfullmäktiges* ordförande, avlämnas till honom. Berättelsen skall jämte de förklaringar över framställda anmärkningar, som ordföranden inforrdar, framläggas till granskning och avgörande hos *kommunfullmäktige* vid sammanträde före utgången av juni månad; dock må, där fullmäktige så bestämt, ärendet företagas vid sammanträde senare under året.

74 §.

Fullmäktiges beslut om nya eller förhöjda avgifter å den allmänna rörelsen för begagnande av de platser, som anvisats åt densamma, eller de inrättningar, som äro gjorda till dess betjänande, skola för att vinna bindande kraft underställas Konungens prövning och fastställelse.

Kommunfullmäktiges beslut om nya eller förhöjda avgifter å den allmänna rörelsen för begagnande av de platser, som anvisats åt densamma, eller de inrättningar, som äro gjorda till dess betjänande, skola för att vinna bindande kraft underställas Konungens prövning och fastställelse.

Fastställelse av ————— annat ändamål.

Om vissa andra beslut, som skola underställas Konungens prövning, sägs i 49, 56 och 60 §§.

Om vissa andra beslut, som skola underställas Konungens prövning, sägs i 56 och 60 §§.

Beslut, som ————— till Konungen.

75 §.

Fullmäktiges beslut om allmän plan för hushållningen med stads donationsjord skall för att erhålla gällande kraft godkännas av länsstyrelsen.

Om vissa andra beslut, som skola underställas länsstyrelsens prövning, sägs i 43, 52 och 61 §§ samt 76 § 3 mom.

Om beslut, som skola underställas länsstyrelsens prövning, sägs i 52 och 61 §§ samt 76 § 3 mom.

Underställt beslut ————— därför uppgivas.

Över vägrad ————— hos Konungen.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

76 §.

3 m o m. Kommun må utse särskild nämnd med uppgift att upptaga och avgöra besvär över *kommunens styrelses* eller annan kommunal nämnds beslut om tillsättande av eller förordnande å kommunal tjänstebefattning eller entledigande från sådan befattning eller om disciplinär åtgärd mot befattningshavare, där klagan över beslutet eljest skolat föras enligt 2 mom.

Reglemente för sådan besvärsnämnd antages av *fullmäktige*. Beslut om antagande av reglemente skall underställas länsstyrelsens prövning. Där ej annat föreskrives i reglementet, skall vad i 45 § sägs äga tillämpning å besvärsnämnd.

Finnes besvärsnämnd, ————— stadgas i 1 mom.

Beträffande klagan ————— sägs i 1 mom.

3 m o m. Kommun må utse särskild nämnd med uppgift att upptaga och avgöra besvär över *kommunstyrelsens* eller annan kommunal nämnds beslut om tillsättande av eller förordnande å kommunal tjänstebefattning eller entledigande från sådan befattning eller om disciplinär åtgärd mot befattningshavare, där klagan över beslutet eljest skolat föras enligt 2 mom.

Reglemente för sådan besvärsnämnd antages av *kommunfullmäktige*. Beslut om antagande av reglemente skall underställas länsstyrelsens prövning. Där ej annat föreskrives i reglementet, skall vad i 45 § sägs äga tillämpning å besvärsnämnd.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970 och i fråga om sammanträde med de år 1970 valda fullmäktige.

2. Kommun, som enligt gällande planer för länens indelning i kommuner skall beröras av indelningsändring, får utan hinder av vad som sägs under 1 tillämpa äldre bestämmelser om antalet kommunfullmäktige för valperioden 1971—1973.

3. Skall till följd av beslut om höjning av antalet kommunfullmäktige för valperioden 1971—1973 kommun indelas i valkretsar eller finnes sådant beslut böra föranleda ändring i valkretsindelningen, skall förordnande där- om meddelas senast under juni 1970. Inom samma tid fastställles det antal fullmäktige som varje valkrets skall utse.

4. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i kommuns styrelse och för ledamöter och suppleanter i annan nämnd, vilka på grund av föreskrift i lag eller annan författning valts enligt 33 § första stycket, upphör vid utgången av år 1970.

5. Kommun får bestämma att löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i nämnd som avses i 44 § andra stycket skall upphöra vid utgången av år 1970.

Förslag

till

Lag

om ändring i kommunallagen (1953:753)

Härigenom förordnas i fråga om kommunallagen (1953:753),
dels att 14 § 3 mom., 29 § 1 mom. och 79—82 §§ skall upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 79 § skall utgå,
dels att 1, 4—11 och 13 §§, 14 § 1 och 2 mom., 15, 22 och 27 §§, 28 §
1 och 2 mom., 33, 43, 47—49, 58, 62, 74 och 75 §§ samt rubriken närmast
före 47 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 5 a och 14 a §§, av nedan
angivna lydelse.

1 §.

Riket är indelat i kommuner.

Råder osäkerhet — — — — — rätta sträckning.

Om kommunalförbund — — — — — särskilt stadgat.

Denna lag äger icke avseende å Stockholms kommun.

4 §.

Kommuns beslutanderätt utövas av kommunens fullmäktige.

Förvaltning och verkställighet tillkomma kommunens styrelse och övriga nämnder.

5 §.

Fullmäktiges antal skall bestämmas till ett udda tal och till minst

31 i kommun med 20 000 invånare eller därunder,

41 i kommun med över 20 000 till och med 40 000 invånare,

51 i kommun med över 40 000 till och med 60 000 invånare,

61 i kommun med över 60 000 invånare.

Fullmäktige besluta, — — — — — ofördröjligen underrättas.

Har beslut — — — — — blivit bestämt.

5 a §.

För fullmäktige skola utses suppleanter, om fullmäktige besluta det. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

6 §.

Rösträtt vid val av fullmäktige och suppleanter tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven svensk medborgare, som senast under nästföregående kalenderår uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Om upprättande ————— kommunala vallagen.

7 §.

Fullmäktige och suppleanter väljas bland de röstberättigade, som äro bosatta inom kommunen. Den som är omyndig kan ej väljas till fullmäktig eller suppleant.

Landshövding, länsöverdirektör och avdelningschef vid länsstyrelse samt i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos kommunens styrelse eller eljest på grund av sina tjänsteåligganden intager den ledande ställningen inom kommunens samfällda förvaltning, må icke utses till fullmäktige eller suppleanter.

Kommer fullmäktig eller suppleant efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara fullmäktig eller suppleant. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av fullmäktige.

8 §.

Fullmäktige och suppleanter väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

Om val av fullmäktige och suppleanter i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

9 §.

För val av fullmäktige må kommun med mera än 40 000 invånare indelas i valkretsar. Annan kommun må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligga därtill. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

Vid valkretsindelning ————— kan ske.

I varje ————— genom lottning.

Om indelning i valkretsar äga, efter därom av kommunens styrelse uppgett förslag, fullmäktige göra framställning hos länsstyrelsen, som beslutar i sådan fråga.

Beslut om ————— nästa val.

10 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när fullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång samt när samtliga suppleanter för fullmäktig inkallats till ordinarie fullmäktige eller eljest avgått som suppleanter, stadgas i kommunala vallagen.

11 §.

Fullmäktige välja ————— i länskungörelserna.

Vid sammanträde som under år, då allmänna val av fullmäktige ägt rum, hålles med de nyvalda fullmäktige utövas ordförandeskapet av den som enligt 13 § väljs till ordförande för nästkommande år. Intill dess valet förrättats utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett. I fråga om ordförandeskapet vid första sammanträdet med fullmäktige som valts i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

Äro både ————— levnadsåren äldst.

13 §.

Sammanträden skola ————— det nödigt.

Vid sammanträde före ————— och förvaltning.

Vid sammanträde i oktober ————— och inkomststat.

Vid sammanträde före utgången av december månad förrättas val till de befattningar inom kommunen, vilka vid årets slut bliva lediga. År då allmänna val av fullmäktige ägt rum förrättas valen av de nyvalda fullmäktige. Dessa förrätta även andra val, avseende tid efter utgången av nämnda år, vilka ankomma på fullmäktige.

Skulle beträffande ————— oktober månad.

14 §.

1 m o m. Kungörelse om ————— vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en av kommunen på lämplig plats anordnad anslagstavla (kommunens anslagstavla) och, därest fullmäktige så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock översändas med posten till envar fullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas komma honom till handa senast fyra dagar före sammanträdet.

Därjämte skall ————— denna tidning.

Den omständigheten ————— sammanträdets hållande.

2 m o m. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinner i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest kungörelse, innehållande

uppgift som i sagda moment avses, anslagits å kommunens anslagstavla senast söckendagen före sammanträdet och sänts med posten till envar fullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas ha kommit honom till handa inom samma tid.

14 a §.

Ha suppleanter för fullmäktige utsetts och inträffar sådant hinder för fullmäktig eller behörigen kallad suppleant, att han icke kan inställa sig vid sammanträde med fullmäktige eller icke vidare kan tjänstgöra vid sammanträde, åligger det honom att utan dröjsmål underrätta fullmäktiges ordförande, som till tjänstgöring vid sammanträdet inkallar den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda. Är denne närvarande vid sammanträdet, inträder han utan särskild kallelse.

15 §.

Fullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften eller, om suppleanter för fullmäktige utsetts, minst två tredjedelar av fullmäktige äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 16 § eller 63 § andra stycket sägs hindrad att delta i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke uppgår till vad sålunda föreskrivits, hinder för ärendets handläggande.

Fullmäktige äga bestämma, att interpellation må besvaras utan hinder av att antalet närvarande är lägre än vad som följer av bestämmelserna i första stycket.

22 §.

Sedan överläggningen ————— eller nej.

Ordföranden tillkännagiver ————— med klubbslag.

Begäres omröstning, ————— vid val.

Val av kommunens styrelse och sådan kommunal nämnd, som sägs i 44 § andra stycket, samt av revisorer och revisorssuppleanter, som avses i 63 §, så ock av två eller flera personer för särskild beredning av ärenden, som skola företagas till avgörande av fullmäktige, skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

27 §.

Fullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dör-

rar. Suppleant för fullmäktig äger utan hinder av sådant beslut rätt att närvara vid överläggningen.

Ordföranden vakar — — — — — upplösa sammanträdet.

28 §.

1 m o m. Fullmäktige må besluta, att till fullmäktig och suppleant skall enligt de grunder fullmäktige bestämma utgå traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter.

2 m o m. Efter fullmäktiges bestämmande må till fullmäktig och suppleant utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Fullmäktige äga, — — — — — av anställning.

Fullmäktige äga ock, — — — — — och familjepension.

Utöver vad — — — — — är skäligt.

33 §.

Ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna val av fullmäktige ägt rum.

Avgår ledamot — — — — — av tjänstgöringstiden.

43 §.

Fullmäktige må — — — — — styrelsen samfällt.

Innan beslut — — — — — nästa sammanträde.

I övrigt — — — — — sina åligganden.

Särskilda bestämmelser om drätselnämnd

47 §.

Utan hinder av 30 § andra stycket b) må fullmäktige besluta att en särskild drätselnämnd skall handhava kommunens drätsel.

48 §.

Drätselnämnd skall

a) föra kommunens räkenskaper på sätt i 62 § sägs och taga den befattningsmed kommunens drätsel i övrigt, som kan vara föreskriven i det i 49 § angivna reglementet; samt

b) i övrigt fullgöra de uppdrag, som av fullmäktige eller kommunens styrelse överlämnas till drätselnämnden.

Bestämmelserna i 31—40, 42 och 46 §§ skola äga motsvarande tillämpning med avseende å drätselnämnden.

49 §.

I kommun med drätselnämnd skola fullmäktige antaga ett för kommunens styrelse och drätselnämnden gemensamt reglemente.

I reglementet ————— motsvarande tillämpning.

I övrigt må, i den mån icke särskilda bestämmelser meddelas i denna lag, genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken styrelsen och drätselnämnden hava att utöva sina befogenheter och fullgöra sina åligganden.

58 §.

Kommun äger upptaga lån intill ett sammanlagt belopp motsvarande för varje å kommunen belöpande skattekrona enligt den under nästföregående år fastställda taxeringen en utdebitering av sju kronor, såvitt angår kommun som ej tillhör landstingskommun, och en utdebitering av fem kronor, såvitt angår annan kommun. Lån, som här avses, skall vara ställt att återbetalas inom fem år och, därest lånetiden är mer än ett år, att årligen avbetalas; dock må kommun vid förvärv av in-tecknad egendom över-taga betalningsansvar även för sådan i egendomen in-tecknad gäld, som är ställd att betalas inom längre tid eller i annan ordning.

Kommun äger ————— äldre lånet.

Med lån ————— även borgen.

62 §.

Det åligger ————— om händer.

Annan kommunal ————— nästföregående kalenderår.

Sedan sådan ————— nämnda kalenderår.

I kommun, där drätselnämnd finnes, skall vad i denna paragraf stadgas om kommunens styrelse äga tillämpning å drätselnämnden.

74 §.

Fullmäktiges beslut ————— och fastställelse.

Fastställelse av ————— annat ändamål.

Om vissa andra beslut, som skola underställas Konungens prövning, sägs i 56 och 60 §§.

Beslut, som ————— till Konungen.

75 §.

Om beslut, som skola underställas länsstyrelsens prövning, sägs i 52 och 61 §§ samt 76 § 3 mom.

Underställt beslut ————— därför uppgivas.

Över vägrad ————— hos Konungen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970 och i fråga om sammanträde med de år 1970 valda fullmäktige.

2. Kommun, som enligt gällande planer för länens indelning i kommuner skall beröras av indelningsändring, får utan hinder av vad som sägs under 1 tillämpa äldre bestämmelser om antalet fullmäktige för valperioden 1971—1973.

3. Skall till följd av beslut om höjning av antalet fullmäktige för valperioden 1971—1973 kommun indelas i valkretsar eller finnes sådant beslut böra föranleda ändring i valkretsindelningen, skall förordnande därom meddelas senast under juni 1970. Inom samma tid fastställs det antal fullmäktige som varje valkrets skall utse.

4. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i kommuns styrelse och för ledamöter och suppleanter i annan nämnd, vilka på grund av föreskrift i lag eller annan författning valts enligt 33 § första stycket, upphör vid utgången av år 1970.

5. Kommun får bestämma att löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i nämnd som avses i 44 § andra stycket skall upphöra vid utgången av år 1970.